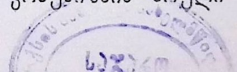

ი. თ. ნ. გ. კ. რ. დ. ბესარიონის-ჟე სტალინი

ერთი წლის წინათ, 1953 წლის 5 მარტს გარდაიცვალა გენიალური ლენინის ერთგული მოწაფე და თანამებრძოლი, მისი უკვდავი საქმის დიდი განმგრძობი იოსებ ბესარიონის-ჟე სტალინი. ხალხთა საყვარელმა ბელადმა ი. ბ. სტალინმა მთელი თავისი მგზნებარე სიცოცხლე მოახმარა მშრომელთა ბედნიერების საქმეს. დიდი სტალინის სახელი უსაზღვროდ ძვირფასია საბჭოთა ხალხისა და მთელი მსოფლიოს მშრომელთათვის. ლენინის საქმე, რომელსაც განაგრძობდა დიდი სტალინი, უკვდავია. საბჭოთა კავშირის კომუნისტურ პარტიას მიჰყავს ჩვენი ქვეყანა ლენინ-სტალინის დროშით კომუნიზმის სრული გამარჯვებისაკენ.

უკვლავი სანული

ნათელმოსილი ჩვენი დღე
სიკვდილმაც ვერ დაღამა;
ჩრდილი დაიწვა უეცრად,
თვალიც ვერ დაახამხამა.

სტალინის სახელს ვახსენებ,—
ცაში მზე აჩახახხედება,
თვალეზში სხივი იელგებს,
გულში სინათლე ჩაღვება.

ფრთებსა შლის ჩემი ოცნება,
საყვარელ სახეს იგონებს,
ღამე არ მძინავს, ქალღმერთ
ვალაგებ მოკლე სტრიქონებს.

ოთახში დილა შემოვა,
დამკოცნის ღამეგანათევს,—
თითქო ფანჯრიდან სტალინის
ღიმილი შემომანათებს.

ოცნებით მოსკოვს ვეწვევი,
წითელ მოედანს გავივლი,

კრემლის წინ შუქი ანთია,
როგორც უპკნობი ყვავილი.

შევალ ლენინის ბინაში,
წამწამებს ცრემლი მისეულებს,
გხედავ—სტალინი აქ არის,
ლენინთან ერთად ისვენებს.

აქ უკვდავების დუმილი
მოსავს ბელადთა დიდებას.
ცრემლი სხივებად მექცევა
და გულიც დამიმშვიდდება.

გამოვალ, სიბრძნის ნაშუქი
თან გამომყვება გარეთა.
ულევი ხალხი მომდგარა
მავსოლუტუმის კარებთან.

ამაღლებული გრძნობებით
ხალხს გადავცქერი მდღეფარეს.
სამშობლოს ცაზე მზესავით
პარტიის დროშა ელვარებს.

გიორგი ლორსია

შენ—დიდება

ბრწყინავს ქართლი — დიდი ბალი,
ყვავილების ფერად ზღვითა,
მარჯანი და ზურმუხტ-ქარვა
ნათელს სტეორცნის ყველა ხიდან...

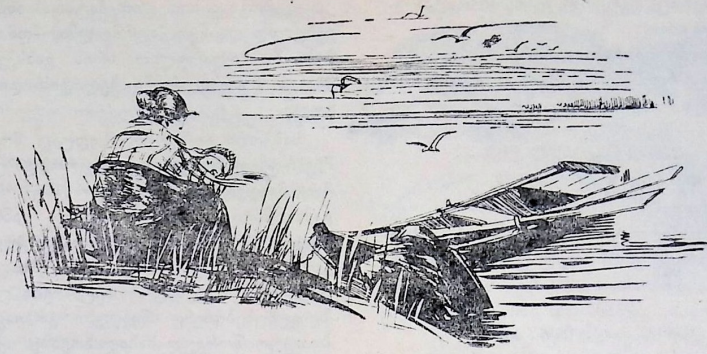
შენ აყვავდი, ქართლო, მეტად,
მზე შენა და ვარდის ფენა,
შენ დაჰბადე, შენ გაზარდე, —
ვინც ქვეყანას გაუთენა!

შენს ნაორთქლარ ცვარსა სვამდა,
შენ მშობელად დავაგულა,
მისი ყრმობის ყვავილები
გულს გაყრია სამკაულად...

შენს წიაღში იწრთობოდა,
ვით ცხელ გრდემლზე ცხელი რკინა,
შენი მიწა მკერდნათელი
არი მისი ყრმობის ბინა.

დღეს მართალი განთიადი
განათებს და შუქით გხატავს;
შენი შვილის სიყვარულით
პირს ღიმილი მოგემატა...

შენ — მაღლობა, შენ — დიდება,
მწვანაწილ მიწის პირო, —
ოქროს საბლით მოწომილო,
შენ პატარა გორის ძირო!

ოლეს გონიერი

ნახ. კ. მახარაძისა

ბაღავონზე*

მარგითა ნაპირზე იჯდა, ხელში ბავშვი ეჭირა. ყრულ ხენგვოდნენ ტალღები; თეთრი მეთოვლიები შემოფოთებულად დაფრინავდნენ ტბაზე.

უკვე საათზე მეტი გავიდა, რაც მოხუცმა შანდორმა ნავი მიაბა ნაპირის ქვეს და სთხოვა მარგითს ყური ეგლო ნიჩბებისათვის, თვითონ კი სადგურზე წავიდა. და თან ორი კალათა ხილი წაიღო.

უკვე გამგზავრების დროა. საღამოვდება, ცა ღრუბლებით იბურება, ქარი ამოვარდა.

ბავშვს სძინავს მარგითის ხელებზე. სახეზე აღმური ასდის, მძიმედ სუნთქავს და ხშირად კრთება ძილში.

ჯერ კიდევ დილას ერთი მხესავით იღიმებოდა. მარგითი ვენახში მუშაობდა, გოგონა კი წყნარად იწვა საბავშვო ეტლში, ბუჩქთან. შემდეგ უცბად ატირდა, დაიკრუნჩხა. მარგითმა ძუძუ ჩაუღო პირში, ბავშვს კი ტრუხები ცეცხლივით გახლომოდა... სიცხე აქვს!

უნდოდა ექიმბაშთან გაქცეულიყო, მაგრამ მეზობელმა ქალებმა ურჩიეს:

— ჯობს საბუთოთა ექიმებთან გაეჩქარო, ბალატონს** გაღმა!

ყველაფერი მიატოვა და აქ მოირბინა, მაგრამ კატარას, რომელსაც მგზავრები გადაჰყავს ჩრდილოეთ ნაპირზე, უკვე გაესწრო; იგი ცოტა ხნის წინ გასულიყო და ხელამდე აღარ დაბრუნდებოდა.

ბავშვი იწვის, მალემალ კრთება. ნავი ქვაზეა

მიბმული, ქვა კი გულგრილია, თუნდაც თავი ახალე — არ გამოგეხმარება.

შანდორი დაბრუნდა.

— უჩქარე, უჩქარე! — ეხვეწებოდა მარგითი მენავეს. — ხელავ, რა ქარი ამოვარდა!.. დღეღა მატულობს!

სანამ შანდორი ნავთან ჯახირობდა, მოულოდნელად გამოჩნდა კიდევ სამი მგზავრი. ესენი იყვნენ საბუთოთა სამხედროები: ორი მამაკაცი და ლამაზი, ტანწერწერტა ქალიშვილი, კაპიტნის სამხრეებით.

სამნივე ერთ რიგად დასხდნენ უფრო გრძელ მერხზე, მარგითის პირდაპირ.

მგზავრები ხმამალა ლაპარაკობდნენ, ხუმრობდნენ, იციროდნენ. თუმცა ქალიშვილი წოდებით უფროსი იყო მათ შორის, ამყამად ამას, თითქოს, მნიშვნელობა არა ჰქონდა და სრულიად არ ბოჭყავდა მის თანამგზავრებს.

ანახლად მარგითმა ყურები ცქვიტა: ლაპარაკში ახსენეს ჰოსპიტალი. შეიძლება ეს აღამიანები სწორედ იქ მუშაობენ?

შანდორმა იკითხა. ქალიშვილმა ყურადღებით შეხედა მას.

— რა მოხდა?

— ბავშვი გამიხდა ავად!

ნავში სიჩუმე ჩამოვარდა, სიცილი და ხუმრობა უცბად შეწყდა.

— დღეს კიდევ იცინოდა, თამაშობდა... ჩემმა ქმარმა თქვენს ოფიცერთან ერთად გუშინწინ ეშელონი წაიყვანა... თქვენ, იქნებ, ექიმი ხართ?

— დიახ, მე ექიმი ვარ, — მიუგო ქალიშვილ-

* იბეჭდება შემოკლებით.

** ბალატონი — ტბა უნგრეთში.

მა, — ეს ამხანაგებიც, აგრეთვე, ჩვენი ჰოსპიტალი-
დან არიან.

მან მიუთითა თავის თანამგზავრებზე.

გაეცვენ ერთმანეთს, და მარჯიტმა აღლევებით
უამბო ქალიშვილს თავისი მწუხარება. ქალიშვი-
ლი ფრთხილად შეეხო ხელისგულით ბავშვის
შუბლს და მარჯიტს დახმარებას შეჰპირდა.

მარჯიტს თითქოს მძიმე ტვირთი მოეხსნა.

— თქვენ ასეთი ახალგაზრდა ხართ და უკვე
ექიმი ბრძანდებით! — გასაგონად გამოთქვა მარ-
ჯიტმა თავისი ფიქრი და პირველად გაიღიმა მთე-
ლი ამ გზის მანძილზე. — რა კარგი სპეციალობა
გაქვთ: ადამიანების გადარჩენა! ანისთვის, ამბო-
ბენ, ძალიან ბევრი სწავლაა საქმროო.

— ჩვერი, — პაუზის შემდეგ მიუგო ქალიშვილ-
მა და ჩაფიქრდა, — ბავშვობიდან ვიწყებთ სწავ-
ლას და ესწავლობთ შემდეგ მუდამ და ყველ-
გან... სადაც არ უნდა ვიყოთ... მთელ ჩვენს სი-
ცოცხლეში.

— მთელ სიცოცხლეში? ოჰ, ეს დიდი მეცნიე-
რებაა!.. თვითონაც დიდი მოთმინება უნდა გქონ-
დეს, მასწავლებლებს — კიდევ მეტი!.. მაგრამ ვინ
არის, რომ ამას ყველაფერს გასწავლით?

— სტალინი, — ამაყად წარმოთქვა ქალიშვილ-
მა. — მან ყველაზე უკეთ იცის ადამიანების გადარ-
ჩენა და მათდამი დახმარების გაწევა ყველაზე
უფრო ძნელ მომენტებში...

ეს იყო სრული ჰუმანიტება. მარჯიტი თე-
თან დარწმუნდა ამაში მას შემდეგ, რაც სტალინის
ჯარები ბალატონზე მოვიდნენ; მათ მხეცი ფაშის-
ტები გარეკეს და მრავალი მილიონი პატიო-
სანი ადამიანი გადაარჩინეს, მისცეს მათ თა-
ვისუფლად ამოსუნთქვის შესაძლებლობა. თუ არა
სტალინი, თუ არა მისი ჯარები, მემანქანე ვიტებ
მოლნარსა და მის ცოლს მარჯიტს დღემდე
არ ექნებოდათ თავისუფალი, ადამიანური ცხოვ-
რება.

— ღიან, მე ექიმი ვარ, — მიუგო ქალიშვილმა.

— მოგიყვებით ერთ პატარა ამბავს, — აღლევ-
ვებულად დაიწყო ქალიშვილმა, — და თქვენ მიხედ-
ვით, რა სიყვარულით არის გამსჭვალული ადამი-
ანის მიმართ ჩვენი ბელადის დიდი და უხვი
გული.

საბჭოთა კავშირში, სადაც შორეულ ველზე
მივარდნილ სოფელში, ცხოვრობდა უბრალო კოლ-
მეურნე დედაკაცი ერთხელ მასაც, როგორც ამ-
ჟამად მარჯიტს, მოულოდნელი განსაცდელი და-
აუტყდა თავს: მძიმე ავად გაუხდა ხუთი წლის გო-
გონა. ეს მოხდა გაზაფხულზე, გაზაფხულის მზიან
დღეებში, როდესაც ტრაქტორები უკვე მინდვრებ-
ზე გუგუნებდნენ, მწყემსები კი თავიანთი ფარ-
ებითურთ შორეულ საბალახოებზე იყვნენ წასული.

სწორედ ამ დროს ფერშალი სოფელში არ
აღმოჩნდა.

ავადმყოფი გოგონას დედა სასოწარკვეთილ-
ბაში ჩავარდა: სანამ ფერშალი მობრუნდება, გო-
გონა შეიძლება მოკვდეს, იწვის, სუნთქვა ეკვრე-
ბა, ტკივილები საგან ისე კივის, რომ ლურჯდებ-
და... ქმარი ფარას გაჰყვა და არაფერი იცის.
საით წავიდეს? ვის მიმართოს? ვინ უშველს?
„სტალინი!“ — გაუელვა ფიქრებში დედას. სწრა-
ველ გამოვარდა გარეთ ღამეში და გაიქცა ბნელ
ფელზე პირდაპირ რაიონისკენ. გათენებისას მიი-
ბინა იქ და გაგზავნა დეგეში კრემლში. ასე და
ასე საქმე, მე უბრალო კოლმეურნე ვარ, მწყემ-
სის ცოლი, მძიმე ავად გამოხდა ხუთი წლის გო-
გონა, გთხოვ, გვედრებო...

დღეში მივიდა კრემლში და სტალინმა იგი
გულდასმით წაიკითხა, როგორც დიდმნიშვნელო-
ვანი, გადაუდებელი რამ...

და როცა რამდენიმე საათის შემდეგ დაქან-
ცული, ღონემიხილი დედა ტელეგრაფიდან ბრუნ-
დებოდა და სახლს უახლოვდებოდა, სოფლის პირ-
ზე უკვე იდგა მოელვარე თეთმფრინავი, ხალხი
ფუსფუსებდა მისთან, და გამოცდილი ახალგაზრდა
პროფესორი ნიექარებოდა ავადმყოფ გოგონას-
კენ, რათა გადაერჩინა იგი სიკვდილისაგან და
შეესრულებინა დიდი სტალინის სურვილი.

— ოჰ, სტალინი! — აღტაცებით წამოიძახა მარ-
ჯიტმა. — მან ის გადაარჩინა?

— კი, — გაეღიმა ქალიშვილს. — გოგონა სიკ-
ვლილს გადაარჩა.

ღამდებოდა. წვიმამ წამოყინელა. მარჯიტმა
მოიძრო თავსაფარი და დაახურა ბავშვის. ექიმმა
ქალიშვილმა შესთავაზა მას ლაბადა-კარავი, მაგ-
რამ მარჯიტმა უარი თქვა: ლაბადა-კარავი სამ-
ხედროებს სამ კაცზე ერთი ჰქონდათ.

— ჩვენ წვიმის არ გვეშინია — ვერ გავგატანს. და თვითონ მოახურა მარგიტს მხრებზე ლაბალა.

ბალატონი ბობოქრობდა. მკრთალად, როგორც ფოლადი, ბზინავდა ირგვლივ აგორებული ტალღები.

ერეიმ გამოიღვიძა, და ატირდა. მარგिति შემფოთებული დაიხარა მასზე და რალაცას აღერსით უჩურჩულებდა.

მაგრამ გოგონა უფრო და უფრო ძლიერ წიოდა.

— ჩქარა, უკვე ჩქარა მივალწვეთ ნაპირს, — გაშმაგებულად უჩურჩულებდა დედა, რომელმაც ჯერ კიდევ არ იცოდა მალე რა დღეს დააყენებდა მათ ბუმბერაზი ბალატონი.

მობდა ისე, რომ საქარე მხარეზე მჯდომ ჯარისკაცს მოულოდნელად დაეტაკა ტალღა და თავიდან ფეხებამდე ამოწულა.

ტალღამ ნავი გვერდზე მიავდო, მგზავრებმა ხელები ჩასწიდეს ნავის კიდეს. შანდორმა დაიყვირა: ნუ ჩაეჭიდებით კიდეს და წონასწორობა დაიცავითო.

ნავში უკვე წყალი ჩადგა და ლეიტენანტი ხმისამოუღებლად შეუდგა წყლის ამოხაფვას კონსერვის კოლოფით.

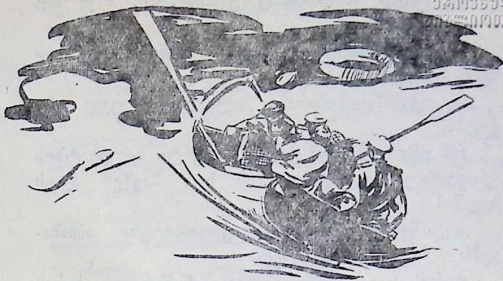
თავზარდაცემული მარგिति უცბად მიმსტერდა რალაცას. რეზინის მაშველი რგოლი...

ნაპირზე, ჰოსპიტალში, უკვე აინთო სანთლები. იქამდე არ იყო შორს — სულ ნახევარ კილომეტრზე მეტი არ იქნებოდა, მაგრამ მარგიტმა იცოდა, რომ ასეთი ქარიშხლის დროს ეს მანძილი შეიძლება გაათქცეულიყო.

გახსენდა, რომ ძლიერ ცუდად ცურავს. კერძოდ, ასეთ ღრმა აღვილებში და ისიც ასეთ ამინდში მას არასდროს უცურავნია. გოგონა? ის ხომ უმწეოა, როგორც ფრთაშეუსხმელი ბარტყი... რა უყოს მას? აი, პატარა ფრთები რომ ჰქონდეს... აისროდა ზევით, რათა ნაპირზე გადაფრენილიყო!..

მაშველი რგოლი ქალიშვილის ფეხთან ძვეს. როგორ გაჩნდა ის იქ? მარგिति აღმაცვრად უთვალთვალავს რგოლს და ჰგონია, რომ ყველანი ჩუმად ამ რგოლს უცქერიან და დაძაბულად ფიქრობენ ერთსა და იმავეს.

მარგიტსა და მესიერებამს გაუფლავა ორი ძმის, ბალატონელი მეფეგზეების, საშინელმა ამბავმა მოუწწრო მათ, თურმე, ღამით ქარიშხალმა გაშლილ ტბაზე, ორთავეს მხოლოდ ერთი მაშველი რგოლი ჰქონდათ. წაიჩხუბნენ ძმები ამ რგოლის

ნავს ტალღა ეჭარბა.

გამო, სასიკვდილოდ დაეტაკენ ერთმანეთს და ორნივე ტბაში დაიღუპნენ...

უკვე ყველანი გაიღუპნენ, მხოლოდ ერეია ჯერ მშრალად. იგი წუწუნებს, კარავ-ლაბადიდან მხას აწვედის თანამგზავრებს. უკვე არა თუ ლეიტენანტი, არამედ ქალიშვილიცა და ჯარისკაციც უხმოდ ხაფავენ წყალს ნავიდან ქულებით.

ისინი სამნი არიან, იარალახსმულნი. მათ ახლოს ძვეს მაშველი რგოლი. ერთი.

ერთი... ნავში კი ხუთი მოწიფული ადამიანია და კიდევ მაწია ერეია, და ყველა უნდა სიცოცხლე. ვის ხელება წილად ეს რგოლი, თუ... თუ წყალში მოუხდება გადაცვიანა? ვინ სტაცებს მას ხელს პირველი, ვინ გამოგლეჯს მას ხელიდან ამხანავს?

ქალიშვილი კაპიტანი წელში სწორდება, დაყინებით გასცქერის ნაპირის სანთლებს, შემდეგ ხსნის რევოლვერის ბუდეს, ნელ-ნელა იღებს რევოლვერს. რას აპირებს? ვის უმიზნებს? მარგिति უკან დაიხვეს და დაიკვირებს. ქალიშვილი კი მოკუმავს ტუჩს, ასწევს რევოლვერს თავს ზევით და სამჯერ გაისვრის.

შეიძლება ნაპირზე გაიგონონ!..

ქალიშვილმა მკაცრად შეხელა ამხანაგებს.

— ვინ იცის ცურვა!

— მე ვოლავზე გავიზარდე, — მხიარულად ამბობს ჯარისკაცი, — ვცურავ ჩინებულად!

— არც მე ვცურავ ცუდად, — გამოეხმაურა ლეიტენანტი.

— აგრეთვე... მეც, — გამოტყდა ქალიშვილი. და, თუმცა ეს სიტყვები მან საკმაო სიმტკიცით წარმოთქვა, ყურადცქეტილმა მარგიტმა გულის რომიმოდიაც კუნჭულით იგრძნო, რომ ეს მთლად ასე არაა. უთუოდ ქალიშვილი ძალიან კარგად ვერ ცურავს, როცა წუხს და დანარჩენებს კითხება. მაგრამ რა უნდა მას?

აი, ისინი შანდორსაც ეკითხებიან: იცი თუ არა ცურავო.

— მოვახერხებ, თუ საჭირო იქნება! — უპასუხებს მენავე.

— თქვენ? — მიმართა ქალიშვილმა უკვე მარგიტს.

რა უნდა ამ ექიმ ქალს? მარგიტი მყისვე ტბის ფსკერისკენ დაეშვება, მას ხომ ბავშვი ჰყავს ხელში!

ქალიშვილი რალაცაზე ეთათბირება ამხანაგებს — მოკლედ, მტკიცედ.

ჯარისკაცი აუჩქარებლად, წყნარად იხსნის ფეხსაცმლის ზონრებს, რათა მომზადებული იყოს ყოველი შემთხვევისათვის. ქალიშვილი იღებს ხელში მაშველ რგოლს. აი, რა ყოფილა!

— ყოველი შემთხვევისათვის, — ამბობს ის და აწოდებს რგოლს შეშინებულ მარგიტს, აიღეთ და ჩამოაცვით ეს... ბავშვი კი გადმოგვეცით. აი, ლეიტენანტი აიყვანს.

„ბავშვი მივეცე? რას ამბობს?“ თავზარდაცემული მარგიტი ბავშვს გულში იხუტებს.

— მე ვიცი ბავშვის გართობა, — ამბობს ლეიტენანტი. — თვითონაც მამა ვარ. ამის გარდა, ჩემთან საშვიო არაა: ჩემისთანა აყლაყულას ბალატონი მუხლამდე ვერ მიწვდება.

მარგიტი დუმს.

— თუ რამე მოხდა, — უხსნის ქალიშვილი, — თქვენს გოგონას რეგირობით ვადავცემთ ერთმანეთს... შეიძლება მისი ცალ ხელში დაჭერა თავს ზეით და ისე ცურავ. ყველანი ერთად როგორმე მივალწვეთ ნაპირს.

ისინი ისე გულდაჯერებული იყვნენ, ისე საოცრად ერთსულოვანი, მტკიცენი და საიმედონი, რომ მარგიტმა ვერ შეძლო დიდხანს წინააღმდეგობა. თვითონაც არ იცის, როგორ გადაწყვიტა, როგორ დაეთანხმა თანამზაურების რჩევას, როგორ მიენდო მათ ასე თავდადასრულებით, ასე ხელაღებით.

გადასცა თავისი ერჟი ლეიტენანტს; აიღო მაშველი რგოლი და რატომღაც შერცხვა მისი ჩამოცმა.

ტალღები წინანდებურად ეხებებოდნენ ნავს და აქეთ-იქით ისრადნენ, უფრო ძლიერადაც, მაგრამ ახლა ბალატონი მარგიტს ისეთი საშინელი აღარ ეჩვენებოდა. მამასადამე, ადამიანს შეუძლია წინ აღუდგეს მას და შეებრძოლოს!

ყველაფერი ელვის სისწრაფით მოხდა.

ნავს ტალღა ემჭერა და გადაისროლა, თითქმის ყირაზე დააყენა, შემდეგ კვლავ გადაისროლა, და ცივი მლანტი ტალღა დაასკდა ადამიანებს.

ვილაცამ დაიყვირა: „გაი!“ და თავზარდაცემულმა მარგიტმა უკანასკნელ წამს შეტკივლა:

— ერჟი!

პირი წყლით ავესო, ტალღამ საღლაც მიაგლო, შიშისაგან დამბლა დაეცა: სველი რეზინის რგოლი ხელიდან გაუსხლტა. გათავდა ყველაფერი! უნდოდა მისი დაჭერა, გააქნა ხელები, მაგრამ ირგვლივ მხოლოდ სახიზლარი წყალი იყო და საშინელი სიბნელე. ჩქარა ფეხქვეშ ფსკერი იგრძნო და სწრაფად გასწორდა წელში. ქარი სახეში მოხვდა. გაბრწყინდა სანაპიროს ლამპიონები. წყალი შეთხვლდა — დაიწყო მარჩხი. მან მოასწორა ჰაერის ჩაყლაპვა, შემდეგ კვლავ წყალს, წყლის მთები, სიბნელე. და მარგიტმა კვლავ იგრძნო, რომ სუნთქვა შეუძლია: ტალღა გაბრუნდა, წყალი მხრებამდე სწვდებოდა. სულ ახლოს მოისმა ადამიანთა ხმები.

სად არის ერჟი?

სიბნელეში ზურგს უკან ბავშვის ქვიცილი მოესმა და მარგიტი მყის მიბრუნდა ამ ხმაზე. მაღალ ტალღებს შორის გამოჩნდა ადამიანთა სილუეტები, მოისმა წამოძახილები, მიძიმე სუნთქვა, წყალზე ხელების ტყლაშუნი. მიცურავენი! ბუნდოვანი, ლაქების მსგავსი პირისახეები, მხრების გაურკვეველი მოხაზულობა და შავი მწვიფანა გორგალი მათ ზემოთ... მაღალ ტალღას მიეფარნენ და კვლავ გამოჩნდნენ... მარგიტი გაექანა მათკენ, იმწამს ფეხებქვეშ ფსკერი გაუსხლტა, და წყალში ჩაიშალა... „ვიღირჩეები!“

რალაც უხილაგმა ძალამ მწარედ მოსწია მისი ნაწნავები. ამოისროლა იგი სიბნელიდან ქარში, სანაპიროს ლამპიონების სინათლეზე, წინ. რამდენ ხანს გრძელდებოდა ეს? მარგიტმა მთლად დაკარგა გონება.

ასსოვს მხოლოდ, როგორ მიეხეტებოდნენ ყველანი ერთად ნაპირისაკენ. ვილაცა შეელოდა მას, ღონემიხილს, ჯერ კიდევ გონსვერმოსულს, და ისიც მსუბუქად აღდგამდა ფეხს ფსკერზე. უკვე ჰაერი იყო, სუნთქვა შეიძლებოდა. ერჟი რალაც ნაირად ქალიშვილის ხელში აღმოჩნდა.

როდესაც ტალღა მოგორდებოდა, ქალიშვილი ასწევდა ხოლმე ბავშვს თავს ზემოთ. მხარდახმარ მიდიოდნენ, მკიდრო ჯგუფად.

ნაპირი ახლოდებოდა, ჰოსიტილის განათებული ფანჯრები თანდათან ფართოვდებოდა.

რამდენადაც უფრო მაღლა ამოიწვედნენ ადამიანები წყლიდან, იმდენად უფრო იყინებოდნენ. გამჭოლი ქარი მიერეკებოდა წვიმის ჭალარა შეფეხს სახლების განათებული ფანჯრების გასწვრივ სიბნელეში.

ჰოსპიტლის გუშაგებმა შეამჩნიეს ტბიდან ნელა გამომავალი ადამიანთა ჯგუფი და პროექტორებით გაანათეს მათ წინ მთელი ნაპირი. კაპიტანმა ქალიშვილმა დუშაბა გუშაგებს: განგაში არ აეტეხნათ, ვინიდან განსაკუთრებული არაფერი მომხდარაო.

გამოვიდნენ ხმელეთზე, ამოათრეის ნავი და მხოლოდ ახლა იგრძნეს, როგორ გაყინულიყვნენ ასეთი ბანაობის შემდეგ. სახლების გაჩახახებულნი ფანჯრები იწვევდა მათ სიბოხსა და მყუდროებისაკენ.

ქალიშვილმა ყველანი თავის ბინაზე მიიწვია. მარგიტმა ჩამოართვა ქალიშვილს თავისი ნიჟი, მიიხუტა, აკოცა, და მთელი ჯგუფი სწრაფად გაშორდა ნაპირს. დედის მკერდში ჩახუტებული ერეი გათბა და დამშვიდდა.

გახარებული მარგიტის წამოძახებამ ანაზად ყველა შეაჩერა: მგონამ, მგონი, გაილიმა! ბავშვი ცოტა უკეთ არის!

— სრულიად შესაძლებელია! — გაიხუმრა ლეიტენანტმა, — ასეთი აბაზანის, ასეთი შენჯღრევის შემდეგ ვინ არ იგრძნობს თავს უკეთესად!..

მიდიოდნენ აღვზნებულნი, მხიარულნი. როგორც გამოირკვა, ქალიშვილი მართლაც ვერ ცუდავდა ძალიან კარგად. მაგრამ ამჟამად ეს მხოლოდ ართობდა მის დაუცხრომელ მეგობრებს და ახალ ხუმრობათა საბაბს წარმოადგენდა.

გულაჩვილებული მარგიტი მიდიოდა და ფიქრობდა თავის თანამგზავრებზე — ქალიშვილ კაპიტანსა და მის ამხანაგებზე..

იგი გულში მადლობას უხდიდა სტალინს, რომ მან ასეთად აღზარდა თავისი მხედრობა... ასწავლა, როგორ გადაარჩინონ სუსტნი, როგორ გამოესარჩლონ ბავშვებსა და დედებს... თუ ესენი არაა, ეს საბჭოთა ადამიანები, რა მოუვიდოდა პაწია ერეის და თვითონ მარგიტს? უთუოდ ჩიულუბებოდნენ ტბაში!.. და მან გაიხსენა თვითმფრინავი საბჭოთა სოფელში, საიდანაც შორეულ ტრამაზზე, და ავადმყოფი გლეხის გოგონა, რომელიც სტალინმა გადაარჩინა.

— სად არის ახლა ის კოლმეურენ გოგონა, სტალინის მიერ გადაარჩენილი? — ჰკითხა მარგიტმა ქალიშვილ კაპიტანს. — არ იცით?

ჯარისკაცმა და ლეიტენანტმა გაიცინეს.

— რატომ იცინით? — ის კოლმეურენ გოგონა თქვენს წინაშეა, — უთხრა ლეიტენანტმა და ანიშნა ქალიშვილ კაპიტანზე. — აი, ეს არის.

— თქვენ? — გაოცდა მარგიტი. ქალიშვილმა გაილიმა.

— მე.

— მაგრამ ის ხომ პატარა იყო?

— პატარა იყო და გაიზარდა.

უკრანულიდან თარგმნა **ბ. ხუნდაძე**

გომბან ჩალი

ნან. გ. ფოსტისძეისა

შ ე ს ვ ე ლ რ ა

პოემა

ოქ, სადაც ღურჯი მთებია,
ოქ, სადაც ტალღა ღელავს,
ზღვისპირა ფიცრული სასლია —
შიგ ცხოვრობს ბაბა გელა.

ხელში სასხლავი უჭირავს,
ჩაურაზშია ზვარი;
მოყვრისთვის მარად ღიაა
მისი ოჯახის კარი.

გინდ მოსკოვიდან იყავი,
გინდა კიევის მხრიდან,
ეწვიე, მოხუცს სტუმარი
გაუხარდება დიდად.

გაუხარდება, აგასეებს
სიყვარულით და ზრუნვით;
დღვგდება მარად ქაბუტი,
უბერებელი გულით.

მზე აღვას მწვანე კორტოსებს,
ზაფხულის დღეა თბილი;
აი, ჩვენც ერთად მივყვებით
ტყე-ტყე მონითულ ბილიკს.

ძირს ვაღაშლილა შავი ზღვა —
ელვარებს ცისა ფერად.
მივყვებით მწვანე შეღმართებს
მე და მოხუცი გელა.

გულს აღნენს ზღვისპირ ბაღებს
და ტალღარებს გრილი;
ბაღებს ოდა-სახლები,
კვიპაროსების ჩრდილი...

აქ, ამ ბუნების წიაღში,
ქვეყნის ყოველი მხრიდან,
მეტალურგი და მეზახტი,
თუ მშენებელი გინდა,

ჩამოდის დასახელებლად,
გასცქერის ოქროს დილას,
და ღელვით ხვდება შავი ზღვა
მას ღურჯი მთების ძირას.

* * *

ჩრდილში ჩამოვდა მსხუცი,
სივრცეს გახედა მერე
და თქვა: „სწორედ ამ ბილიკით
ისიც მოხდევდა სერებს...“

ჩაფიქრდა წუთით და შემდეგ
დაღბანს ჰყვებოდა წყნარად:
— სტუმარი, მე ეგ ბილიკი
მემასხვრება მარად!

ვიყავი მხნე და ჯანმრთელი,
უკეთ მიჭრიდა თვალი,
როცა მაგ ბილიკს ჩამოშყვა
ერთი ბაწია ქალი.

ჩამოიბინა ბილიკი
გაგონამ ხელში ჩანთით;
მოღწე ჩამოვდა საჩქაროდ,
წიგნს ჩააცქერდა დარდით.

ხან თვალში უკრთის იმედი,
ხან შეეცვლება ნირი,
ხან წიგნს ჩახედვს შემკრთალი
და მერე ისევ ტირის...

მაშინ იმავე ბილიკით,
მაღალი მთების მხრიდან,
ძვალმსხვილი, ჩაფიქრებულნი,
კაცი გამოჩნდა ტყიდან;

დინჯად შეჩერდა წყაროსთან,
ირგვლივ მოავლო თვალი,
ქვაზე ჩამოლო ჩიბუხი,
დალია წყაროს წყალი;

უცებ შეესმა მახლობლად
ბავშვის კვნესა და ოხვრა;
მიმოიხედა, ტყისპირაზე
გოგონას თვალი მოჰკრა.

ჩანს, არ შექმლო ეცქირნა
სხვისი სევდისთვის მშვიდად;
წარბი შეჰკრა და ბავშვისკენ
გადაუხვია გზიდან.

სახელი ჰქითხა ბაწიას,
ბავშვმა მიუგო: — ნინო.
უთხრა:
— რა გაჭირვებია?
რ: სოფისა სტერი, შვილო?

სახესა მალავს გოგონა
და სელს ივარებს თვალზე.
მიუგებს: გრამატიკაში
გამიჭირდაო ძაღწე!

მგზავრს ტუჩზე გაპკრა დიმიღმა,
თავზე გადაუსვა ხელი,
ჩაფიქრდა, უთხრა: — სწორია,
რომ სწავლა არის ძნელი!

მაგრამ თქვი, განა ადვილი
იყო ღამისობა მეფის?
ადვილი იყო გაყვანა
ამ მაღალ მთებში გზების?

ადვილი იყო აგება
შენი ნათელი სკოლის?
გახსოვდეს, შიში არა აქვს
ხალხს შრომისა და ბრძოლის! —

იგი გაჩუმდა, დახედა
ნიაჭზე გაშლილ ფურცელს.
— ვერა! ამ საგანს ვერ დაძვძელი! —
ნინოს აღმოხდა უცემი;

— აი, ვცნობ სახელს არსებობს:
ზღვა!
დროშა!
ხალხი!
ია!

ზედსართავი კი... არ ვიცი,
ძია, რომელსა შვეია...

და გაიღიმა კვლავ მგზავრმა,
ვით მოვლენილმა მხსნელად:
— მეგ ამოცანას, პაწიავ,
ახლავ ამოვსენით ხელად!

გახედე! ზღვა რიგორია?
ზღვა — ლურჯია და დიდი!
ზღვა, როცა ქარიშხალია
და ზეცას სწვდება ზვიროთი.

შვიდაი
ავი!
მრისხანე!
(რადგან ხომალდებს სძირავს).
ხომ ხედავ, რამდენ ზედსართავს
ვპოულობთ, პაწაწინავ?

შენ წედან ხალხიც ასხენე.
მამ, მოდი, ხალხიც ნახე;
ჩვენ ცოტას როდი მოვძებნით
მისთვის ზედსართავ სახელს.

ხალხი — უხვია, გულდია,
ხალხს უკვდავება შეენის!
ხალხი — გულადი, პურადი,
მშრომელია და ბრძენი!

ხალხი არსებობს ჩივრულიც,
არის — საბჭოთა ხალხიც:
თავისუფალი
დიადი!
ძმლავრის
დღეგრძელი!
ლაღი! —

წამით გაჩუმდა უცნობი.
ნინომ ქვემოდან მაღლა
შას შეაშუქა თვალები
და თქვა:
„გაგვიფ ახლა!“

ის მისვლა, უცებ განათდა
მისი გონების თვალთ.
— ყოჩაღ! კარგია! — შეაქო
მგზავრმა პაწია ქალი.

— აგერ, შორს გემიც... მეგ გემწე
ახალს რას იტყვი, ვნასოთ;
შორიდან იგი მცირე ჩანს,
დიდი გახდება ახლოს...

უღმის ნინო: — ანაწაზე,
შეხეთ, მე ვხედავ დროშას;
იგი წიბია, წითელი,
და შორს ცეცხლივით მოჩანს.

— ჰო, პაწაწინავ, სწორია,
რომ საფიქარი გმირთა
ცხ დროშა თავისუფლების
წითელია და წმიდა.

შენს გრამატიკას, პატარავ,
ჰყავს სიტყვის დიდი ჯარია,
და ჯარისკაცი ყოველი
მისი მორჩილი არის.

ღე მწუხარში ყოველ ჯარისკაცს
შქონდეს ადგილი თვისი;
წერს და აზრვნებს გონივრად,
ვინც გრამატიკა იცის.

შეიტკე ენა მშობელი
და ენა დიდი ერის,
რომელზეც უსაუბრია,
მთელ მსოფლიოსთან ლენინს! —

შემდეგ ჩაფიქრდა: — ჩუ, გესმის?
ზღვა მისოკოვიით დღევან...

... * * * * *
და აქ თავისი მოთხრობა
შესწყვიტა პაპა გელამ;

გახედა სოფელს კორდიდან —
მწვანე და ცისფერ მთაბარს.
„გესმის? მიხმობენ სადილად
შვილწვილები პაპას.“

უკვე სოფლისკენ ვეშვებით,
ვღუშვარ და ვფიქრობ გზაში:
ვინ იყო მასწავლებელი,
ან ის პაწია ბავშვი?

ნუთუ არ გასწის მოხუცი
მოთხრობას — გამოცანას?
მაგრამ მდუმარედ მიიკვლევს
იგი სოფლისკენ ქალას.

* * *

ვინც ოლასხლში სწევია,
ვინც სტუმრებია გელას,
წიგნით გაჭედოლ თაროებს
ალბათ ნახავდა ყველა.

ნახავდა ახალ მომღერლებს
და მხატვრებს ძველია დროთა;
ნახავდა ბუშუკინს, ლერმონტოვს,
ჩვენს ტარასსა და შოთას.

და კიდევ, სტუმრად მისული,
ფანჯრის რაფაზე გაშლილს
ნახავდა პაპა მიჩურინს —
მწვანე მოოქრულ ყდაშე.

ამ ჩვენს კუთხეში სტუმარი
ყოფილი მხარიდან იცის.
შერგულ ჩვენი პურ-ღვინე
და მადლი ჩვენი მიწის!

ერთხელ, კვლავ გულისფრიალით
მოვარდა სახლში ნინო:
— მამი, მე ისევ ის ვნახე...
— ვინა, ვინ ნახე, შვილი?

— ის... სტუმრად, დასახევენდლად
ჩვენს მხარეს ჩამოსულა...—
აქ მოუბრუნდა მოხუცი
კედელზე ფერად სურათს:

მოსკოვი, კრემლი, ტრიბუნა,
ღრომები ხალხის ზღვაში...
გადასხვევიან დიდ სტალინის
თავიგული და ბავშვი.

უღიმის ბრძენი ბელადი,
ბავშვს უაღერებს ტკბილად.
იქნება სწორედ მას შეხვდა
ნინო ოცი წლის წინათ!

მას ბავშვთა მილიონები
უსმენდნენ როგორც მამას;
შესტრფოდნენ ნაცნობ ჭაღარას
ღიღებულსა და ლამაზს.

სამშობლო ქვეყნის შვილები
თვის სწავლით და გარჯით
ხვალ კომუნიზმის მშენებლებს
დე ამოუდგენენ მხარში!

დე აღაშენონ ქვეყანა
და მომავალი ჩვენი,
და აღასრულონ ანდერძი
ბელადისა და ბრძენის!

უკრინულიდან თარგმანა
გურამან ლეგანიძემ

მეც უმაღ წიგნებს მივაბყარ
ჩემი თვალი და ფიქრი
და უპირველეს ყოვლისა
შეენიშნე ერთი წიგნი;

შეენიშნე წიგნი სასკოლო,
და მან მომტაცა მხერია.
— ეს გრამატიკის წიგნია,—
მითხრა მოხუცმა ბელამ.

ხილო წიგნების თაროსთან
სურათს მოვკარი თვალი:
წიგნს უჯდა ჩაფიქრებული
მკვირცხლი; შავთვალა ჭალი.

სახეზე გადასწეწილად
ყმაწვილს დიმილი ტკბილი,
და თქვა მოხუცმა ჩურჩულით,
აღერისით: „ჩემი შვილი!“

ნინო! ვლუმბით და ორთავე
სურათს შევცქერდიო მალა...

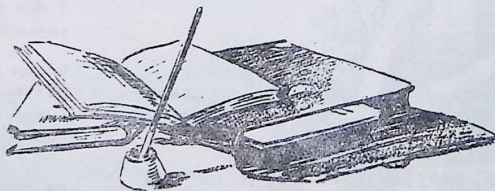
— სამგორელ ბავშვებს ასწავლის
ის გრამატიკას ახლა.

მწერს: „შეთვითხე სამგორი,
ბავშვებს ვასწავლი ენას.“
— კარგია, მითხარ, მოხუცო,—
უცებ მივმართე გელას,—

— ის ვინდა იყო, კორტოხზე,
ბილიკთან, წყაროს პირას—
კეთილი მასწავლებელი—
ვინც ნინოს შესვდა მტირალს?—

აენთო მოხუცს ლაწვები
და გაუბრწყინდა მხერია:
— კეთილი მასწავლებელი
ვინ იყო, მკითხეთ თქვენა?

იქნებ — სტუმარი კრემლიდან,
იქნება — გუთნისდვაც...
ვაი რომ მასთან შესხედრა
მოხუცს არ მერგო ხვედრად...

ნაზი კილასონია

ნახ. ზ. ლეუავასი

დ ე დ ა ს

მარტია, მარტია, ენძელებს მაყრიან,
სიცოცხლე ლამაზი როგორ მიხარია!
კვირტები მოაწვა თელიანს, არყიანს...
რა კარგი მიწაა, რა თბილი მხარეა!

მივალ, მტკვრის ნაპირას მერცხალი აფრინდა
და თითქოს სხივებმა მოქარგეს მთა-ბარი;
მე დედის ღიმილი წამომყვა აკვნიდან,
მე დედამ მასწავლა ქართული ანბანი.

და ახლა, მარტი რომ აღვიძებს ყამირებს,
მთებში რომ წკრილით ამღერდნენ ხეები,
საჩუქრად მოგიტან სულ პირველ ყვავილებს,
ისეგ მომეფერე დედური ხელებით.

ეგ დიდი ოცნებით გამთბარი თვალები,
ეგ კარგი ღიმილი გულს ემახსოვრება.
დედაც! დამილოცე გზები გასავლელი
და გაზაფხულივით ნათელი ცხოვრება.

ბრიგოლ ჩიქოვანი

ნახ. გ. თოთბაძისა

გეორგი ოჯახი*

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

მეორე დღეს ზაქრო აღრე მივიდა სკოლაში. მისი კლასელებიდან მხოლოდ ხუთი მოხწავლე იყო მისხული, მათ შორის ჭაბუკა და გივი მოწონილიყ. ზაქროს სწორედ ჭაბუკას ნახვა უნდოდა და, გივი ეწოში შეცხვდა თუ არა, მამინეე ჭაბუკა იკითხა.

გივი სკოლისკენ ზურგშეცქიეით იჯდა, ხისქიეშ, გრძელ სკამზე და გაკეთილს იმეორებდა. მას თავიც კი არ აუწევიია, ისე დანახა ფანჯარაზე გადმოყრდნილი ჭაბუკა.

ჭაბუკა ეწოს გადმოყურებდა, მაგრამ ისე იყო ვართული ჭამით, რომ ეწოში არავის და არაფერს არ ხედავდა. ხელში მოხარშული კარტოფალი ებირა, დიშვად და გულშედიენედ ფცქვნიდა. პირი კარტოფალით ჭკონდა ხაცხე და აღჩქარებულად ჭამდა.

ზაქრომ სწრაფად აირბინა კიბეზე, კლასში შევიდა.

— ჭაბუკა!—დაუძახა კარებიდან.

ჭაბუკა ზანტად მობრუნდა, ნახევრადგაფცქვნილი კარტოფალი ჩაბიჩა, თვალებით ჭკითხა, რა გინდაო?

ზაქრო ახლო მივიდა ჭაბუკასთან.

— რალაც უნდა გთხოვო, ჭაბუკა...

— ამის მეტი აღარა მაქვს...— მიფლო წამხვე ჭაბუკამ, ის გაუფცქვნილი ნახევარი კარტოფალი უჩეუფლო სიხარლით ჩაიტენა პირში და ხელლები ერთმანეთს გაუხვე-გამოუსხვა.

— არა, კარტოფილს არა გთხოვ, ჭაბუკა, — გადიმა ზაქრომ.

— ჰო,—დამშვიდდა ჭაბუკა.—მამ თქვი, რა გინდა?

— შენ მაიასთან გადაჯეკიო...

— ვითომ რათაო?!

— მე შენს აღგილზე დავჯდები.

ჭაბუკა ზაქროს გაკვირვებით შეცქერდა.

— მერე და რატომ უნდა გადაჯდე მაიას მერხიდან?!

— ამას შენ არავინ გკითხავს!—ციფად მოსუტრა ზაქრომ.

— რომ არ დამხვას მაიამ თავის მერხზე?...

— ერთი გაბეღო!—შუბლი შეიკრა ზაქრომ.—დაგხვამსა ჭაბუკა, მე მაიას ვეჯავრები... ჩვენ გუშინწინ ერთმანეთს გავებუტეთ, მე მას არასოდეს არ შევტურიგდები. მაიას გახარდება კოდევაც; მე რომ სხვაგან გადავჯდები.

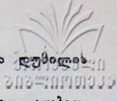
— ვითომ?—დაბეგვებით იკითხა ჭაბუკამ.—შარი რომ ამიტენს? სომ იცი, რანაირი ჩქმეტა იცის!

— მახუსს მე ვაგებ, ჭაბუკა.

— როგორ, ბიჭო? ჩემს მაგივრად შენ სომ არ ვიჩქმეტა? შენ როგორ აგებ პახუსს? კარგი, გადავჯდები, ჯანდაბას შენი თავი!—თქვა ჭაბუკამ და ფანჯარას მოშორდა, მაიას მერხთან მივიდა, ჩანთა ლუჯარში შეაგდო. სანამ დაჯდებოლა დერეფანში მაიას მოჭკრა თვალთ.

მაია სწრაფად მოდიოდა თავის კლასისკენ. მან შორიდანვე დაინახა თავის მერხზე მჯდარი ჭაბუკა და მამინეე მიხვდა რაშიც იყო საქმე. ეწყინა, მაგრამ კლასში გაცინებულმ!

* დასასრული. იწ. ჟურნ. „პიონერი“ № № 1, 2.

ფიქრადელი სახით შევიდა. ჰაბუტას იხე მისხალმა, თოქოს ისინი შვიდი წელიწადი ერთად მგდარდებენ ერთ მერსზე. მაიამ ჩანთა ცალი ხელით შეაგდო მერსში და კი არ დაჯდა, ერთხანად დაიტივქა, მანშენე ჰაბუტასკენ მობრუნდა.

— რასა ჰამ, ჰაბუტა? მაქამე! — უთხრა ჰაბუტას ზაქროს განგანდვად და ცხვირი აიბზოკა, ზიწლით შეხედა კარტოფლით განსვრულ ჰაბუტას სქელ ტურჩებს...

ეს რა გვიანეს ჰაბუტას ყურებშია მაიამ სიხვლა საქმელი. მაიამ, რომელიც ახლო არ ეკარებოდა ჰაბუტას. „ჟუჟ, ფუჟ! ჰაბუტას ხუნი გიღისის! ეუბნებოდა ყოველთვის და ახლა რა მიეჩინება, რომ საქმელსა სიხვს? — ზაქროს ზურგშეკვეთი იჯდა მაიასკენ, მაგრამ გონების თაღლით ხედავდა მის სახეს: ზიწლით აზნუჯილ ცხვირს, ემპაჯურად აპარპალიტულ თვალებს.

ვაისთა ზარის ჭკრივით. მოსწყდნენ კარებს მოსწავლეები, ისინი ერთმანეთს არ აცდიდნენ შემოსვლას, ერთმანეთს აწევბოდნენ, რეზინივით იკუმშებოდნენ კარებს, მერე ბუჩივით ცვაფვებოდნენ კლასში და ისე იფანტებოდნენ აქეთ-იქით და ისე მიეშურებოდნენ თავიანთი მერსხებისაკენ, თოქოს ემინილათ, სხვას არ დაესწრო და ადვილი არ წაერებია.

კლასში მიტო და ლევანი უკანასკნელნი შემოვიდნენ. მათ კლასის ხელმძღვანელი—ქართული ლეტერატურის მასწავლებელი—მარამ სიზნანიშვილი შემოჰქვა. ბავშვები წამოდგნენ. მარამი მისხალმა მათ, მავიდასთან დაჯდა, საკლასო ტურნალი გადამალა და ამოკითხვა დაიწყო. მასწავლებლის შემოსვლისას ჰაბუტამ დრო იხელთა და პური იტაკა ბირში, ამიტომ მისხალმა ზერ მოახტა, ბირში ენა გერე მოაბრუნა, ახლუქუნდა.

— არ დაიღრმო, შე საზნაურად! — წასწრწრული მაიამ და ისეთი უჩქიტია, რომ ჰაბუტას სიმწრისაგან სული შეუტუბდა.

— ნაბირე მიიწ! — მარამი ნელა კითხვობდა ტურნალიდან მოსწავლეების გვარებს, ყოველ პასუხზე თავს ასწევდა და შეხედავდა მოსწავლეს. რაღაცა ზაქროს გვარი ამოკითხა და დაინახა, რომ ის თავის მერსზე არ იჯდა, ამოკითხვა შეწყვიტა.

— გავსაშვილო, რატომ შენს ადგილზე არ წინასწრე? — კითხოსა ზაქროს.

ზაქრო წამოდგა. ყველა მას მიანიჭდა. აქამდე არავის მიუტყევა ყურადღება იმისათვის, რომ ის სხვის მერსზე იჯდა. მილოდინით და ცნობისმოყვარეობით შეუპოვებდნენ ზაქროს და უცდიდნენ, რას უპასუხებდა მასწავლებელს.

— გავსაშვილო, შენ გეკითხება? — მიტომ. და ლევანმა ერთმანეთს გადახედეს.

— მასწავლებელი! — წამოფრინდა მერსიდან მაია. — ჩემი ბრალი... — შეტი ვერაფერი თქვა.

— რა არის შენი ბრალი? — მე... ზაქროს გავებუტე და ვუთხარი გადამჯღარიყო ჩემი მერსიდან.

— „ჩემი მერსიდან!“ — გამიქორა მაიამიამ.

— აბა, მასწავლებელი, მერსი, რასაკვირვებელი, ორივესია... ის სკოლისაა და მე უფლებმა არა მქონდა, მაგრამ მაინც ვუთხარი და... გადახედდა.

მარამი ძლივს იკავებდა ღიმილს. მაია მისი საუკეთესო და საყვარელი მოსწავლე იყო. გრძობდა, რომ ყველაფერი, რასაც მაია ამბობდა, ბირიქით მოხდა. მას მოსწონდა მაიას საქციელი, რომ დაიცვა ზაქრო და დაიბრუნა ის, რაც ზაქრომ გააკეთა. არ მოსწონდა ის, რომ მაია ტყუილად, მაგრამ მხილვება არ მიიჩნდა ზაქრიად.

— რა ჰქვია შენს საქციელს, მაია? — კითხა დუმილად შემდეგ მაიას.

— არ ვიცი, პატვიციმული მასწავლებელი... ალბათ, უწყისობა.

— აბა, სიზოვლი ჯამაშვილს, გადმოვდის თავის მერსზე და პოლიწო მოსთავად უწყის საქციელისათვის.

სირცხვილისაგან უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდნილა ზაქრომ აღარ იცოდა სახე საით წარღო. რცხვნოდა იმისი, რომ ის, რაც მან გააკეთა, მაიას არაღებოდა, რცხვნოდა იმისიც, რომ მაიას დასაცავი გახდა.

— მასწავლებელი... — დაიწყო მან, მაგრამ მაია სწრაფად მისვლა ხალაის კალთაზე და ისე მაგრად მოსწია, რომ ზაქროს სიტყვა გაუწყდა.

— ზაქრო, ბოდიშს ვიხი, — უთხრა მან ზაქროს ვითომ დღვად დარცხვენად კილოთი, თან ემპაჯურად აცვიებდა თვალებს და ღიმილს ძლივს იკავებდა. უკვე მუჯღალუთნი გამპრა ჰაბუტას, ადვილი ანიშნა.— მე უწყისად მოვიციცი, ზაქრო. გიხოვ გადმოვდელ შენს ადგილზე.

ზაქრომ მერსიდან ჩანთა გამოიღო და ისე დაჯდა თავის ადგილზე, რომ მაიასთვის არ შეუხედავს. იცოდა, რომ მაია იღვა ამაყი, გამაწვებელი და თავაწული.

— სანამლეოს ვეებ, რომ ზაქრო თვითონ გადაჯდა თავის მერსიდან, — უტრწრული მიტომ ლევანს.

— მეც ახე მკონია, შეხედე, რა დღეშია ზაქრო, — უბასუხა ლევანს.

— დაჯექი, მაია! — უთხრა მარამმა მაიას. მაია დაჯდა. მასწავლებელმა ამოკითხვა განაგრძო.

* * *

ზაქრო დაირეკა თუ არა, მოსწავლეები ეწონა ცაცვიდგნენ. კლასში მარტო ზაქრო და მაია დარჩნენ. ორივე ჩუმად იჯდა. მუბთქევიდან შეხედადნენ სადწინან ერთმანეთს, რამდენადაც უხერხულად გრძობდა თავს ზაქრო, იმდენად გამოწვევად ეკრა თავი მაიას. გრძობდა, რომ ზაქროს რაღაცის თქმა უნდოდა და ვერ ახერხებდა, ვერც თვალი გაესწორებინა მისთვის, იჯდა, რაგორც დამწაშვე, რომელსაც არაფერი დარჩნოდა გარდა იმისა, რომ ელიარებინა თავისი დანაშაული და პატებებ უთხოვანა.

ზაქროს იმდენად მოეწონა მაიას საქციელი, მზად იყო შერიგებოდა მას, მაგრამ საიდან დაეწყო, რაგორ ეთქვა, არ იცოდა. მაია ვითონ მიეშვედა.

— რატომ გინდავკი შენი ადგილიდან? — კითხოსა მკაცრად. — ბეწვლიანთ არ მიწოდდა ჯღვამა, — ზაქროს არ უნდოდა ეს ეთქვა, მაგრამ მაიას მკაცრმა კილომ ათქმევინა და გადაწყვიტა აღარ შერიგებოდა.

— ვისთან? — წარბი შეიკრა მაია.

ზაქრომ თავი ასწია, პირდაპირ შეხედა მაიას სახეში და მის წინადა თვალბეში ამოკითხა, რომ მიტოსა და ლევანისათვის არაფერი მქონდა ნაქვამი მათი დავის შესახებ.

— მეგონა შენ მოთმინება არ გეყო რაწმის საბჭოს შერევაზე და მიტოსა და ლევანს უთხარი ჩვენი იმდამინდელი...

— მე მართლა ვუთხარი მიტოსა და ლევანს, — შეუწყვიტინა მაიამ ზაქროს სიტყვა, — მარამ ყველაფერი არა...

— უთხარი ხომ? ახე ვიცოდი. ასეთი ბეწვლია რომ ხარ, იმიტომ არ მიწოდდა შენთან ჯღვამა.

— ზაქრო, — დაიწყო შერიგებულური კილოთი მაიამ, — მე ბეწვლია არა ვარ, ჩემს ადგილზე შენც ახე მოიციცი. მე ვალდებული ვიყავი მეთქვა შენი ყველაზე კარგი მხანაყუნისათვის, რომ შენ პაპას ჩუმად აპირებ...

— ვამბობ და გავაკეთებ კიდევაც! — უთხრა ჯიუტად ზაქროს.

— მითომ და ლენინმა არც კი დაიჯერეს. თქვეს, ისუძრებოდა. ხუშრობს ხომ, ზაქრო?

მაჩერდა მათა ზაქროს და ზაქრომ დანიხა, რომ მისი თვალებში იხილდნენ — თქვი, ვხუშრობო. ზაქროს გული მოუღბო მათს სიყვარულით შემოცეცხვულმა თვალებმა. ხედავდა, როგორ სწულდა მათა მასზე, როგორ არ უნდოდა ჩივიდნა ზაქროს სი, რაც უნერსა საქციელად მიანიხდა. როგორ უფიქრობდებოდა ამხანაგისა და მეგობრის სახელს. ზაქრო, ალბათ, ეტყუდა ვხუშრობო, მაგრამ ამ დროს კლასში გვიც მოწონენ-დობიერ შემოვარდა აქონებულად და გულამომჯდარი, სახეც სახე ოფლისაგან უღაპლაპებდა, სულს ძლივს იბრუნებდა, მალდაწეულ მარჯვენა ხელში ბერტიც ეჭირა და ამ ნაღვლით განსარებულს თავადები უზრწყინავდა. გოგოს არაფერი ისეთი სიამოვნება არა ჰგებოდა, როგორც ვიფასოთვის უღრის წართმევა. წაგლეჯდა თავიდან ქუდს გოგოს და იმდენს ირბენდა და იმდენს არბენინებდა ქუდის პატრონს, სანამ ორივეს სირბილითი მუხლი ან მოეკეთებოდა. სირბილითი რომ მოიქანცებოდა, ქუდს ან ხეზე შეუღებდა, ან მერხის ქვეშ, ანდა ფანჯრიდან გადაუღებდა.

გივის ფეხდაფეხ შემოყვა მისი კლასელი ციალა როველა-შელი.

— ნუ დამიბუჭუნე ბერტიც, შე დათვ! — მოხსახოდა ციალა გივის.

ციალა არაფრით არ ჩამოუფარდებოდა გივის სისქეში, გივისათვის ძვალმსხვილი და მსუქანი იყო. კახაში ძლივს ეტეოდა, ყოველთვის რაღაც უჭერდა: ან ფეხსაცმელი, ან ქამარი. ხან კახა ჰქონდა მოკლე, ხან პალტო.

ციალას ხეითი გაღასდიოდა სახეზე. ეტყუბოდა მთელი ენა შემოვრბინა:

— მომიტე კეთილ! — დასძახა თავისი ბოხი ხმით და ვაკაპასებულად, ძვრასხილი მიაფრინა მერხების წინ უხერხულად მდგარ გივის. მაგრამ მათა და ზაქრო ერთად რომ დანიხა, შედგა, შურისაგან სახე მოექცა.

— ერთი ამათ დამიხედეთ, რა ხელად შერიგებულენი — რაო, ციალა, გეწყენა? — ჰკითხა მათამ.

ციალას მართლა ეწყენა. იგი შურთან იყო. ყველაფერი შურდა სხვისი: სილამაზე, ნიუტი, ჩაცმა, მეგობრობა. ყველაფერი, რაც კი შეიმძებნა შესურდეს შურთან. მათამ ეს კარგად იცოდა და ციალას გულის განსხეთქად ხელიც კი გადახვია ზაქროს და ციალას ენა გამოუყო.

— აი, შენი ჩვენ არახალეს არ გუფერუტებთ ერთმანეთს! — უთხრა ციალას და ზაქროს მიუხერხდა: — ხომ ზაქრო? — თვალბით შესთხოვა ციალას დასანახავად მისინ დამიდასტურეთ.

ციალას სიბრაზისაგან ფერი წაუფიდა. ოფლიც კი გაუჭრა სახეზე. ცრემლს ძლივს იკავებდა. მათასა და ზაქროს რომ ვერადფერი უბასხუბა, უნდადა გვიგეც ეყარა ჯგერით და ის იყო ხელში უნდა სცემოდა, რომ გვიმ დაესწრო, შემოტრიალდა და ზურთითი ვავარდა კარებში. გაჰყვა ციალაც, მაგრამ უმაღლე უკან შენაბრუნდა.

— თქვენი... თქვენ გაბუტვაც კი არ შეგიძლიათ წესიერად, — შეხასხა და კარი გაოჯახუნა.

* * *

დღე იხე არ გავიღოდა, რომ სკოლაში ორ-სამ ბავშვს მაინც არ ეთქვა: დღეს სავენაზე მიწა სულ გადავხანითო, ჩვენ გორული მწვანე გავაშენეთო, მამამ გუშინ სულ დარ-

ჩეული ნერგები მოიტანაო, ჩინური კი არ უყოლიო...
ჩის სახელი, ჩინებულად რქმევია თურგე; მარცვლილი მხეველი ჰქონია ყურბენს და ამითომ ეძახიან ჩინებულს.

ზაქროს ეცხებებოდა, თითქოს მათს მის გასაგონად ვხედავდნენ ამხანაგისა. ვიომ ამით უნდადომო ეთქვათ: აი, ჩვენ დავაჯერეთ ჩვენი შიშობლივი, რომ ქიწურისა გორული მწვანე და ჩინური სჯობს, შენ კი ვერ დაიყოლიე პაპა გვიგა. ანაურად ჩავაგდე, არ გავიფიქრა უკუთავრები რომ პარკული ხარ, აქ ჩვენ გავფიქროთ აი, ჩვენ გამოვალთ რაწინს შეკრებამზე და ვუბატაკებთ საბჭოს, თუ კოლმეურნობის დაღვინებლის შესრულებასთან თითოეულმა ჩვენგანმა რა მონაწილეობა მიიღო. შენ... შენ კი რას იტყვი, ნეტავი?

„იე რა უნდა ვთქვა? — არ ასვენებდა ზაქროს ეს ფიქრი. ასე ეკანს, თითქოს მთელი სოფელი აშენებდა შამანური ფიქრის ვაჭს. კიდევ რამდენიმე დღე და მერე გვიან იქნება ვაჭის დარკვევა.“

ზაქრომ გადაწყვიტა, არ დაეყოვნებია. დამით, როცა ღდა და ელისაბედი ვაჭისა სამზადისში იყვნენ, ზაქრო ისე გავიდა თათახიდან, რომ არავის დაუხიხავს. წინასწარ მომზადებული ბარი და ცული ვენასში წაიღო და ოღბის ძირას მავკლის ბარდებში დამალა.

ზაქროს სახერ ჰქონდა აწონ-დაწონილი თავისი გადაწყვეტილები, კარგად ესმოდა მისი საბედისწერო მნიშვნელობა და წინასწარ შერიგებული იყო ყოველგვარ მოხალღმედ უხიამოვნებას. ამიტომ ყველაფერს აუღელგებოდა და მინაგდა და, ერთი მუხეფავით, ცივადაც კი აკუთუბდა.

დღითი, როცა ზაქრო ადგა და აივანზე გამოვიდა ხელპირის დასაბანად, პაპა უტყე წასული იყო.

მზიანი დღი დადგა ბროლითი კრიალა მოცისფერი ცვარი თვალისმომჭრელად ბზინავდა ბალასზე, ფოთოლზე. ყველაგან, სადაც კი ფეხი მოეკავა, ცივის სუნე იდგა გამჭვირავად, წმინდა ჰაერში.

ზაქრო ბერანის ამარა იყო, გული მოღლილი ჰქონდა. სიცვიც გაბურძენა ტანში და ბუსუსები დაყარა.

ზაქროს სახლი შედმართზე იდგა, იქიდან ნახევარი სოფელი და სოფლის იქით — კოლმეურნობის ბაღები, ყანები, ქარხნისა და კარტოფილის ნარგავები სელისგულითი მოსანდა. სახლის წინ მოახალტებულად სათემო გზა გადიოდა.

მესამე დღე იყო, ამ გზაზე კოლმეურნობის სატრინაში საბარო მანქანები მინერალურ სასუქი ეწიღებოდნენ გორის რკინაგზის სადგურადან. სასუქი, რომელიც პირდაპირ ბაღებსა და ყანეებში შემქონდათ, პატარა, თეთრი ბორცკება დაწვინდებოდა, სანამდეც აღმდინა თვალნი მიუჭვდებოდა. მანქანებმა ზუთილითა და შუთილით ჩაიჭრილეს ზაქროს წინ და ცვიც, გამჭვავალი ჰაერი მოიტოვეს უკან. ზაქროს შეაჯრულდა, მაგრამ უძრავად იდგა ერთ ადგილზე.

— ზაქრო, შვილო, დაგავიანდება სკოლაში! — მოესმა ზაქროს ელისაბედის ხმა სამზარეულოდან.

ზაქრო მოხრუნდა, იატაკიდან დღითი აიღო, სახეზე წყაღე შეხისა, იქვე კედელზე დაკიდული პირსახოცითი შეიმშრალა ხელპირი და ისევ თათახში შებრუნდა. მალე ჩაცეული მისარზე ჩინათავადკიდებულად ჩამოვიდა ენოში.

— წვედელ, პაპიდა, დაამგვიანდა! — დაუძახა კიშქრისა ელისაბედს.

— უი, დამიდგეს თვალბით, უშემელი არ წახვიდეთ, შვილო! — გაისმა სამზარეულოდან ელისაბედის შეშფოებული ხმა. სანამ ელისაბედი გართ გამოვიდოდა, ზაქრო ღობეზე გადახტა და ტრინფანის მოეფარა. იგი პირდაპირ ვენახისაქენ გაეშურა. მიდიოდა არხის ნაპირზე ნაყარ ტყვიერ მიწაზე. ცვრისაგან დაეცრბლიოდა და მამიმეხულიად ტრინფანის ტრეში

ედებოდა სახეზე, ტანზე, ქოჩორზე, მაგრამ არ
ერიდებოდა მათ, არ იცილებდა ხელით, რი-
გორც სხვა დროს.

აი, გამოჩნდა მათი ვენახის ქაშკაშის თავზე
თორავდ მოჭათქათე ცხენის ქალა. აი, ქაშკაშზე
მიქედელი დაუანგული ნაღისც. ზაქრომ იცოდა,
რომ ეს ნაღი ბებოს მიქედელ თავისი ხელით.

ქაშკაშის შვიდი. აქ შედგა, სული მოი-
თქვა. ირგვლივ ფთოლოცი კი არ იმჩრეოდა.
სიწყნარეს არხის წყლის ნელი, ყრუ ღუღუნის
არღვევდა.

ზაქრო იქით იყურებოდა, ხალაც წუხელ
ბარი და ცუული დამალა. გული გამაღებთ
ლუცქმდა, მაგრამ, ამავე დროს, მოეღოს მის ნორს
სხეულში თანდათან მკვიდრდებოდა რაღაც
საამო, თავბრუდამსხვევი სიმამაცე.

აი, გამოაძვინა ბარდიდან ბარი და ცუული.
მივიდა ერთ-ერთ ვაზთან, მაგრამ აქ არღი დაიხსია.
სარამა, რომელსედაც ვაზი იყო უკარული, თავი
ასწია და ზაქროს პაპა გიგაის რისხვით სავსე
თვალეშმა შემოანათეს. რამდენიმე წლის განმავ-
ლობაში გაშტერებთი შეცქეროდა ზაქრო ამ
მოჩვენებას, მაგრამ დახმლია შიშის გრანობა
და გაქრა მოჩვენებაც.

ზაქრო მისწვდა სარს, ამოაძრო და განზე გადააგდო.
მერე მოიმაჯგვდა ბარი, ვაზის ძირიდან ერთი მტკაველის
მომორებით დაქრა და ყუამდე ჩაიყვანა. თვალის დახამხამე-
ბაში შემოაცალა ვაზის ძირს მიწა. მოსწია ვაზს, მაგრამ მისი
ფესვები დამალ იყო წახული მიწაში. ზაქრომ იცოდა, რომ
ფესვიანად ვერ ამოაგდებდა ვაზს და ამიტომ მოიტანა ბარიან
ერთად ცუული. მეორე პირი მიწა ამოიღო ერთი მხრიდან კი-
დედ და ფესვი ამ გაშიშვლებულ მხრიდან ღრმად ჩასჭრა
ცუულით.

— ეს ერთი!—წაიჩურჩულა და ვაზი განზე ისროლა.

სკოლიდან დაბრუნებულმა მამამ ჩინთა აივანზე შეაგდო
და გიგანთსა გაღვივდა.

— პაპიდა ელისაბედი, ზაქრო ავად არის?—ჰკითხა ელისა-
ბედი.

ელისაბედი კიბზე იჯდა და მზეზე თბებოდა. პატარა,
გამზდარი მხრები უღონოდ დასროდა, თავი გვერდზე გადაე-
წია და თვალსილუღად თვალემდა. მთას სმის გაგონებაზე
უტეპ გამოერკვა და შიშით შეხება მის წინ მდგარ გოგონას.

— უიმი, არა, შეიღო!— შეიცხადა ელისაბედი. — ავად
რად უნდა იყოს!—პირველად გადაიწერა:—ღმერთმა დაიფა-
როს... სკოლიდან არ დაბრუნებულა.—ელისაბედიმა მზეს ახედა.
იგი მზით გეგბულობდა ზაქროს სკოლიდან დაბრუნების დროს—
ხალცვა მოვა ზაქრო, — ისე შეხედა მთას, თითქმის ახლდა
დაინახაო.—შენ არ წახსულხარ სკოლაში?

— მე?... მე არა!—დაიბნა მათა. მიხვდა, რომ ზაქრო ვაზის
ამოსაძრკვად იყო წახული. „უუნდა გავიქეცე ახლად, შევა-
ჩერო!“—გაფიქრა შეფიქრებთა. დაინახა, რომ პაპიდა შემ-
ყურებდა და ელოდა, რას იტყვოდა კიდეც მათა, „რად მიყურებს
აჭირ? ვაი თუ წამოხა სკოლაში რატომ არ იყავიო!“.—ნანვაში-
ლის, პაპიდა!—წამოიძახა პირზე მომდგარი პირველივე სიტყვა
და შეტრიალდა, გავიარა ეწოდან.

— ზაქრო, — დაიწყო შემრიგებლური კილოთი
მამამ, — მე ტესტია არა ვარ...

გარბოდა, რაც ძალი და დონე ჰქონდა. გარბოდა მოკლე
გზით. გადაიბინა ვიღაცის ეწო, ბადი, აირბინა არხის მიწა-
პრილზე, ფეხი ეფლობოდა ფეხეირ მიწაში, თვალი უჭრე-
დებოდა წყლის ზედაპირზე. მუხლები ეკეთებოდა, სუნთქვა
ეკროდა, მკერდში რაღაც უშრებოდა, ეწოდა, ხრიალებდა.
მიდასახებდა ილაგაგაწყვეტილი, მაგრამ ეწონა, გავრიბვარი,
რადგან გული მიუბრბოდა, მისწრაფვოდა და უკვირდა,
რატომ არ თავებოდა გზა, რატომ ვერ მიადწია ამდენ ხანს
ვენახამდე.

გამოჩნდა მზეზე მოკაფე ცხენის ქალა. მისმა დანახვამ
მაის კვლავ დაუბრუნა მუხლებში ძალა, ახლა ისეც გარბო-
და. შეირბინა ვენახში, ფეხებზე წამოიღო მიწაზე მიმოფან-
ტული ვაზები. წაჭრილი ფესვებიდან დაიწილი თეთრი წვე-
თები მზეზე ციმციმებდა და ბრწყინვავდა.

— ზაქრო!... ზაქრო!...—დაივიცრა მამამ და შედგა. ირგვლივ
მკვდრებივით ეყარა ფეხებდაქარლი ვაზები და საპარისე-
ბური სიჩუმე იდგა.

მათა შეკრით ამ სიჩუმემ, შავად პირდაღებულმა ორმო-
ცმა და ადამიანის ძარღვებივით სისხლისფრად აწითლებულ-
მა ფეხებმა.

— ზაქრო!—დაიძახა გულამომგვადარმა, გაიშვარა ხელი
წინ და გაიქცა ზაქროსაკენ. გარბოდა ზორისკით, ფეხი ხან
ამოსაძრკე ორმოში უფარდებოდა, ხან ვაზს წამოსდებდა.

— შეჩერდი, ზაქრო!

ზაქრომ შემართული ცუული დაუსვა.

— რა ჰქენი ეს, ზაქრო!—მედადა მის წინ მათა. სულს
ძლივს იბრუნებდა, ოვლი დვარად ჩამოსვლიდა სახეზე, თვა-
ლები ამღვრეოდა. ძლივს იდგა ფეხზე.

ზაქრო ისე დაიბნა, რომ ხმა ვერ ამოიღო. ერთი ხელი
ვაზისათვის სჭმდა ჩაქიდებულთა, მეორე ხელში ცუული ეჭირა.
საკმარისი იყო მათას ერთი სიტყვა, ერთი შემოხედვა, რომ
ზაქრო შეჩერდებოდა, გააგდებდა ცუულს ხელიდან და, ეს რომ

აბრ მომხდარიყო, კვლავ შემართო ცული და დასცა ვაზის გა-
შისვლელად ფეხს.

— ზაქრო!—მაია ხელში ეცა.—შეჩრდი, ზაქრო!

მაია ისე მაგრად და მოულოდნელად ჩაფრინდა ცულებს,
რომ ზაქროს მოეჩვენა, თუ ცულებს წაართმევდა მაია, ამით
ყველაფერი გათავდებოდა. ამიტომ უნებლიეთ ხელი ჰკრა მა-
იას, რათა მიეშორებინა.

მაია წაბარბაცდა, თავი ევლარ შეიკვია, პირაღმა გაღაიქ-
ცა მიწაზე და თავი ჰიფის დაპკრა.

მაია იწვა უძრავად და გაცივრებით შესცქეროდა ზაქროს
თავისი დიდრონი, ქლავისფერი თვალებით. შემდეგ ეს თვა-
ლები ამღვრინენ, სადაც ბურუსში გაქრა ზაქრო და თვალე-
ბი მიეხუტა.

— მაია!—წაიჭურჩულა ზაქრომ.—მაია, მაია!...

მაიას გაუფითრდა სახე, ტუჩები, თმა ვაზის ფოთლებზე
მიმოეფანტა, ხელები აქეთ-იქეთ გადაეყარა.

ზაქრო ვერასოდეს ვერ წარმოიდგენდა მაიას—ასეთ უძ-
რავს, უსიცოცხლოს. თანდათან შიში იპყრობოდა, იცოდა, მაია
ცოცხალი იყო, მაგრამ ეგონა, არასოდეს არ შეხვდებოდა მას,
არასოდეს არ გაიკონებდა მის ხმას. ცუდი ხელიდან გაუვარდა.
გადაწყვიტა, გაქცეულიყო შინ, შეეტყობინებინა დედისთვის,
პაპიდანსავის, მაიას მშობლებისათვის, რომ მან, ზაქრომ, ჰკრა
ხელი მაიას, მაგრამ როგორ დაეტყვებინა მაია?

დაეცა მუხლებზე მაიას წინ, ფრთხილად მოჰკიდა ხელი
მხრებზე.

— მაია!... მაია! გაახილეთ თვალი, მაია!

ენებეწებოდა, ანგდრეკდა, მაგრამ მაია არ ახედა თვალებს,
კვლავ უძრავად იწვა და ღრმად სუნთქავდა. ზაქრომ ხელი
მოჰკიდა და ქუთუთო აუწია. მაიას სახეზე ტყვიელი გამოი-
ხატა; ძალა დაატანა თავს და მიორე ქუთუთოც გაახილა. დიდ-
ხანს შეჰყურებდა უძრავი, გაუცხელი თვალებით ზაქროს, მისი
სახე საყვედურსა და ტკივილს გამოხატავდა, მაგრამ, ამავე
დროს, ზაქროს პატების სთხოვდა, თითქმის მას მიოძღოდა
ბრალი ზაქროსთან. დაინახა, რომ ზაქროს თვალები შიშითა
და ცრემლით ჰქონდა სახე.

— ნუ გეშინია, ზაქრო, მე არა მიეჩნის-რა!—უთხრა მისუ-
ტებული ხმით და ამის დასამტკიცებლად წამოვადგომა დააპი-

რა, მაგრამ თავი ვერ ახსნა. ტკივილისაგან ტუჩი მოეჭურჭ-
რა.—ზაქრო... მე ვერ ავღებები...—თქვა შიშით,—როგორ წავი-
შინ?

მაიას კვლავ მიეხუტა თვალები. უსმოდ ცულებს, ასე
ეგონა, თავი შუაზე ჰქონდა გამსკდარი და სისხლში ცუ-
რავდა.

ასე გაგრძელდა რამდენიმე წუთს. მერე კვლავ გაახი-
ლა თვალი. ზაქრო ისევ მუსხლეთ იდგა მის თავთან, ტირილ-
ძლივს იკავებდა.

— წამომაყენე ზაქრო!—უთხრა მაიამ ზაქროს.

ზაქრომ ერთი ხელი თავივემ ამოსლი, მიერე მხრებზე
და ენდა წამოსწია.

მაია წამოვდა, თავს ვერ აბრუნებდა, ტყვიასავით ჰქონდა
დამძიმებული. დედამიწა ტრიალებდა, ირწვოდა და სადაც
მაიაკნებოდა...

ეგრე ვეცოდა, როგორ მიყვანა შინ ზაქრომ. დედის შეკრ-
ლებამ მოიყვანა გონზე. თავის ოთახში ტახტზე იწვა თავს
დედა, ელვისებოდი და ზაქრო აღენდ.

— რა დავმართა? რა ამბავია ჩემს თავს? მოთხარი, რას
გაჩუქებულხარ?—შესასხა ზაქროს თავსადაცემულმა დედა.

ზაქრო თავჩაღუნული იდგა. სახე, ხელები ოფლითა და
მიწით ჰქონდა შესვრილი. ღრმად სუნთქავდა, დალილობის-
გან არაქათგამოღული იყო.

—ააბათო, ხელით მატარა ზაქრომ!— გაიფიქრა მაიამ და
წაიჭურჩულა თავისი პატარა გამშრალი ტუჩებით:

— დედა!

— მაია, შევილა... — მობრუნდა დედა მაიასაკენ. ჩაეხია,
გულზე მიიკრა.—რა დავმართა, შევილა, რა გტკივ?

— წაიძეცი, დედა... არაფერი არა მტკივ, კარგად ვარ...

ზაქრომ სწრაფად ასწია თავი. გაცივებისაგან სახე მოეცა-
უნდოდა ექვა: მე წავაქციე, მე ვკარი ხელით, მაგრამ, მაის
რომ შეხუდა, შევოყმანდა. არა გებოლო, არაფერი თქვა.
ეუბნებოდნენ ზაქროს მაიას თვალები. ზაქრო უცებ შეტრიალ-
და და ოთახიდან გავიდა.

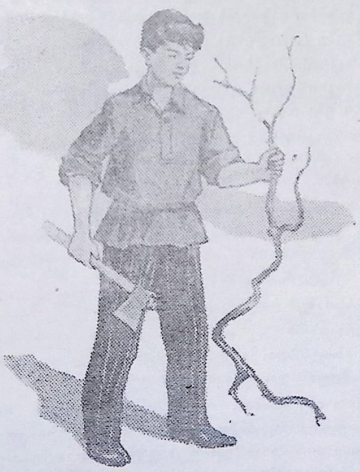
* * *

მაიის ერთ თბილ საღამოს ყანიდან დაბრუნებულმა გე-
გიამ ჰიშკარი მიხურა და სამზარეულოსაკენ გაემართა. სამუ-
შაოდან დაბრუნებული გიგია პირველად სამზარეულოში შე-
ვიდოდა ხალხში, იქ დაიბანდა ხელ-პირს, სამუშაო ტანსაცმელს
გამოიცვლიდა და სასლში მერე ავიდოდა.

გიგია შინ კოლმეურნეობის მინდვრიდან ყოველთვის შე-
ღამებულზე ბრუნდებოდა. ამ დროს ელსახებზე და თაღიკო-
პირუტყვი და ფრინველი დაზინვებული ჰყვალათ და ვაზმის
სამზადისში იყვნენ. ზაქრო თუ სხვებთან არ იყო წახული, ან
აივანზე იჯდა პაპის მოლოდინში, ან თავის ოთახში იყო ჩა-
კეტული და მეცადინებოდა. იგი ჰიშკარის გაღებითა და და-
ხურვით ხვდებოდა, რომ პაპა დაბრუნდა სამუშაოდან, და
რაგინდ მეცადინეობით გართული არ ყოფილიყო, მიატოვებ-
და და პაპას ჩამოეგებებოდა.

ორი კვირა ხდებოდა, რაც ზაქრო აღარ ეგებებოდა პაპას
მის მიერ ვაზის ამოძირკვის დღიდან პაპასა და შევილიშვომ
ერთმანეთისათვის არ შეუხვდათ. ზაქრო გრძნობდა დანაშა-
ულს და თავს არიდებდა პაპას. გიგია კი ვერ ეპატებინა
შვილიშვილისათვის მისი ახირებული საქციელი და, როგორ
არ ეხებებოდა ელსახედი, სხა გაცივი ბავშვს, ხომ ხელე-
როგორ ჯავრამბს, რა დღეშიაო, გიგიას მაინც არ მოუღბა
გული.

გიგია იმ დღეს კოლმეურნეობიდან ენახაში რომ ჩამოა-
რა და ენახის გაჩანაგებული ნახა, მაშინვე მიხვდა, ეს ზაქ-

— ეს ერთი!—წაიჭურჩულა და გავი განზე ისროლა.

რას ნაშოქმედარი იყო. ისე ეწყინა, ისე მოულოდნელი იყო ეს მისთვის, რომ ერთი სიკვდილი გაათავა. მთელი საათი იჯდა ამოძირკველ ვაჭრებში, მგრძობილობადაკარგული, დედა, დაკარგებული ხელით ნერვულად ისრებდა საფუთქელს. ეს წარმოსადგო და მრავალ ჰერვარამგამოვლელი ბერკაცივი ისეთი უშუქო და საცოდავი ჩანდა, რომ კაცს ეგონებოდა, ავირ ატანდა იმ მწუხარებას, რომელსაც იგი შეუქცრა.

შეინდებოდად ღარსა ვენახში. სანამ ვენახიდან შინ მოვიდოდა, ათასი რამ იფიქრა იმაზე, თუ როგორ დავსაჯა ზაქრო, მაგრამ ეწოდა რომ შემოვიდა შვილიშვილის შეხედვა, ყველა ის თასი ნაფორი ერთბაშად მოეშალა. ხმა არ გაუცია ზაქროსათვის. არც სახელი ასულა იმ დამზე, არც უყავს შშია. მას აქვს სანაწარეულობაში იძინებდა, არც დას ელავა-რაკებოდა და არც რძალს.

გადაწყვიტა, ვენახის ადგილზე სიმინდის დათესვა. თავისი როგორს წერის—ციკლა რთველაშვილის მამას—ტიტ რთველაშვილს სოხოვა, კვირას ნაკვეთის გადაბარებაში მოხმარებოდა. ეს ამავე მეორე დღეს ციკლამ მთელ სოფელს მოსდო.

ვენახის ადგილზე სიმინდს იმეოდა თესავს, რომ ამით ზაქრო დასაჯოთ.—ეუბნებოდა ციკლა დიდსა და პატარას.

გიგისი არავისთვის უთქვამს, ხიმინდს იმითვე ვთესავ ვენახარში, რომ ზაქრო დასაჯოთ, მაგრამ ეს მართლაც ასე იყო. ამას ზაქროც ვერძობდა.

სანაწარეულობის მიმავალმა გიგამი აივნისაკენ გაიხედა. ზაქრო არ იჯდა ივანზე, არც თათში იყო.

— ბივი სად გარის?—პირველად დედაპარაკა დას იორი კვირის შემდეგ ვივია.

— გვიან კიოსულობა ბიქს,—უფორა ციკლე ელისაბედმა,—ასამართლებენ ამაღლ ზაქროს.—უღისაბედმა მეტი ვერაფერი თქვა, მას ჩაუწყდა, გიგისი ზურგი შეაკცია.

— ასამართლებენო!—ტყაპსუქი კუთხეში მიივლო გიგამი და დისკენ მიბრუნდა:—რას ამბობ, ქალო, ვინ ასამართლებს?!

- ვინ და მისი ამსანაკები?
- რა სჭირს ჩვენს ბიქს ვასანართლებელნი?
- ისა სჭირს, რაც შენ დამართე.
- რა ქუთუხე ხარ შენ ამაღამ, ელისაბედ!..
- ახა რა ქუთუხე ვიქმები, როცა...—ეღისაბედს თვალდებზე ცრემლი მოაღვა, მუღღართი შეხედა გიგას.

- მითხარი, შე ცოდვის შევილი, რაშია საქმე?—ვეღღარ დაუარა მღელვარება გიგამი და შეუწყრა დას.
- რაშია და, ზაქრომ რომ შენს დაკითხვავად ამოძირკვა ის სიხერი ქიწურთა, ამაში აღანაშაულებენ თურხე.
- რა ვქნა, ვინ აღანაშაულებს, აღამინათ?
- აჟი გითხარი, მისი ამსანაკები—მეიჭი.
- ამსანაკები?!—გაიშურთა გიგამი. ერთ ხანს ჩუმად იდგა, მერე დაიხარა, ტყაპსუქს წამოავლო ხელი და გარეთ გავიდა, ქიწურისაკენ გაემართა.

* * *

გიგია რომ სკოლაში მივიდა, პიონერული რაზმის შეკრება უყვედ დაიწყო სხის დაწყებული იყო. დღის წესრიგში პირველ საკითხს—თუ რა მონაწილეობა მიიღეს პიონერებმა და ნორჩმა მეზადებმა კოლმეურნეობის გამკეთების დადგენილების შესრულებაში, მოხსენება მითო ბუქელიშვილმა გააკეთა. გამორჩევა, რომ სოფლის უმრავლესობას უყვედ გაუმეუნებია ჩინური და გაროული მწყენე და ზოგიც გაისხად აპირებდა გაუმეუნებას. პიონერებსა და ნორჩ მებზადებებს ამ საქმის წარმატებაში დიდი წვლილი შეეტანათ.

შეკრება შემდეგ ზაქრო ჯავმაშვილის საკითხის განმინილავს

შეუდგა. შეკრება პიონერთა ოთახში მიმდინარეობდა. ტრეტელმა მალაქერაიანი ოთახი ელექტრონის მღვირი შეუქანა მასხარებში და. კოლხეში თვალისმომქრელად ბრწყინავდნენ რაზმების დროშები. დანჯერების პირდაპირ კედელზე ღამაშ ჩარჩოვებში ჩახსული მთქინავე პიონერების ფოტოგრაფიები ეკიდა. ფანჯრის რაფაზე დოლები, საყვირები და ყელსახვევები ეწყო. მაგიდას რაზმის საბჭოს წევრები უხსდნენ. მაგიდას შუაში საბჭოს თავმჯდომარე—ლევან ზაქიაშვილი იჯდა. შეკრებას ორმოცამდე ბავშვი ესწრებოდა.

როცა გიგია და კარგის შორისალო შეჩერდა, მაგიდას თავში მდგარი გივი მოწონებლით სიტყვას ამოთქვებდა. გიგამი განგებ შეიკვდა, რათა გავეო, რას ამბობდნენ ზაქროზე, რომელიც მის პირდაპირ სკამზე იჯდა ამახალუნებდა და გავითორებოდა.

— მით უფრო საპირისცხინოა, რომ ეს ჩაინდია ჩვენი რაზმის ყველაზე მოწინავე წევრმა, რომლის სურათი, როგორც საუკეთესო პიონერისა და მოსწავლისა, თბილისის პიონერთა სახსლის საბაბოთ დაჯავს ამუშვენებს. თქათახი ბავშვი, ათასი პიონერი ნახულობს ზაქროს სურათს და ფიქრობს: უნდა ვისწავლო ისე, უნდა ვიმუშაო ისე, ვიყო ისეთი პიონერი, როგორიც ზაქრო ჯავმაშვილია... მიგბაძო ზაქრო ჯავმაშვილს... — მიხალბო ზაქრო ჯავმაშვილს თვითნებად მამი, ურჩილბაში. კარგი მისხაბაია!— გაისმა უქანა რიგებიდან ციკლას ბოხი ხმა.

— მე... მე ამის თქმა არ მინდოდა,—დაიხმა გივი,—მაგრამ ეს მართლაც ასე გამოდის. ზაქრომ ისეთი რამ ჩაინდია, რაც სახელს უტეხს არა მარტო მას, არამედ მთელს რაზმულს. ამისათვის იეს უნდა დამსაჯოს, მაგვი გაჩუმდა და დაჯდა.

გიგია გახეხებულივით იდგა და თვალს არ აშორებდა ზაქროს.

— ეს ხელს კიდე სიტყვა, ამსანაკებო?—გაისმა ლევანის ხმა.

პირველ რიგში მდგარმა ქაბუქამ თვალს გადაავლო ამსანაკებმა და, რა დინახა, არავინ აპირებდა სიტყვის თქმას, წამოღდა.

— შეუწყვედ კამითი,—თქვა დინჯად.—სიტყვა ზაქრო ჯავმაშვილს მივცე. მოახსენებს შეკრებას... მოახსენოს, რამ აიძულა იგი...

— გაუტება სახელი ჩვენთვის!—კვლავ გაისმა ციკლას ხმა.

ლევანი წამოღდა.

— ციკლა, მე შენ მესხულებ და უფიცე ვაფორბოლებ... თუ სიტყვა გინდა, მიბეცე...

— რა საქორთა აღმენი სიტყვები!—წამოხტა გაკაპანუბული და გწონილებული ციკლა. — გამოცუცხადოთ საყვედურნი... მორჩა და გათავიდა.

ციკლას სიტყვა ისე მოხვდა ზაქროს გულზე, თითქმის სილა გააწმენსო. ეს დინახა გიგამი. დიძრა ადგილიდან და ოთახში შევიდა.

- გიგია!
- პაპა გიგია!

აჩორჩლოდნენ ბავშვები და უფიცე ყველა ერთად წამოღდა ფეხზე. წამოღდა უფროსი პიონერბელმდენაწელიც, წამოღდნენ საბჭოს წევრები. წამით რაღაც საზეიმო დღემილი ჩამოვარდა და მერე ერთბაშად გაისმა მთელი შეკრების შეწყობილი და ძლიერი მისაღებების შემახსენი.

- გამარჯობათ, პაპა გიგია!
- გიგია დაინახა, არ ელოდა ასეთ საზეიმო შეხვედრას. ხედავდა, რა პატივისცემითა და რილთი შემკურნდნენ ბავშვები. ხედავდა ყურბიდაცქვეტილ და შექერთაოდ მამას. ხედავდა

და თავდაბრუნ ზაქროს, რომელსაც უნდადა რაღაც ეთქვა პაპასთვის და ვერ ახერხებდა. გვიანამ კი იცოდა, რისი თქმაც უნდადა შეიძინებოდა. „ნუ, პაპა, ნუ იტყვი ჩემზე ნურაფერს, მე აქ მიმისჯიან იმას, რაც დავიმსახურე. შენ ნუ ჩაერევი, არ არის საჭირო!“

ბავშვები ფეხზე იდგნენ და ელოდნენ, რას იტყოდა პაპა გიგია. დაუფინება არ შეიძლებოდა. ან უნდა ეთქვა რაიმე გიგიას, ანდა შეტრიალებულიყო და გასულიყო.

— დაეჭვით, შეიძლება—მიმართა გიგიამ ბავშვებს.
ბავშვები დახსდნენ.

გიგია აქვთ რომ მოდიოდა, გადაწყვეტილი ჰქონდა, ზაქროს ამხანაგებისათვის ეთქვა: „თქვენ რა ნება გაქვთ, დახაჯოთ ზაქრო იმისათვის, რომ მან თავის ოჯახში რაღაც დააშავაო?“ „დაიხ, ასე ვეტყვი,—ფიქრობდა გიგია.—მერე მოვიკიდებ ხელს ზაქროს და შინ წამოვიყვან.“ მაგრამ ახლა დაინახა, რომ ზაქროს აქ მეორე ოჯახი ჰქონდა, ოჯახი, რომელსაც არანაკლებ უყვარდა ზაქრო და რომელიც არანაკლებ ნუფარდა ზაქროს. ეს გიგიამ ამოკითხა ბავშვების სახეზე, მათ თვალბეშვი, მათ გამოხედვით.

— დაბრძანდით, პაპა გიგია! — დაარღვია სინამდვილე ოთარმა და სკამი გაუწოდა.

— არა, შეილო,—უთხრა გიგიამ, — სათხოვნელად მოცედი თქვენთან, ჩემი შეილება,—უფლი მოხიხდა. ლელავდა, სიტყვა უწყდებოდა.—ნუ დამისჯით ჩემს ბიჭს.— თქვა ის, რის თქმასაც არ თვლიდა საჭიროდ.—ჩემი ბრალი იყო... აბა, სირცხვილი არ არის, ჩვენს დროში ქიწინისა იწვედეს კაცის.. მე, არ ვუწყებთ ზაქროს. მეც მის აღვიღე, ალბათ, ასე მოვიცდებოდი. ახლა კი თქვენმა გულმა იცის...

მაიას ვარდა არავინ იცოდა, რატომ ამოძიკვა ზაქრომ ვენახი. იგი შთელი შეკრების განმავლობაში ფიქრობდა და ვერ გადაეწყვიტა ეთქვა თუ არა ამხანაგებისათვის ნამდვილი მიწები. „არა მაქვს უფლება დავუთმლო რაზმს სიმართლეს!“—დასჯენა ბოლოს და გადაწყვიტა, ეთქვა. მაგრამ ახლა, გიგიას სიტყვის შემდეგ, შეხედა ზაქროს, დაინახა, რომ იგი გრძნობდა თავის შეცდომას, ნაწილად თავის დანაშაულს. მაია დარწმუნებული იყო, რომ ზაქრო არასოდეს არ იმოქმედებდა მხოლოდ თავის ვაშლინის, პატივმოყვარეობის გრძნობით. გადაწყვიტა, არაფერი ეთქვა, ეს ახლა უნდებოდა იყო. მაგრამ საჭირო იყო ეთქვა სხვა რამ, და წამოიღა:

— მომიცი სიტყვა, ლევანი! — მიმართა თავმჯდომარეს და მის პასუხს არ დაუცდა.—ამხანაგები!—მიუბრუნდა შეკრებას:

—ჩვენ არ შეგვიძლია ანგარიში არ გაუწოთ პაპა გიგიას თხოვნას.

— ზაქროს ეხმარ თავისი დანაშაული. მას ჩვენ უნდა კარგად ვიცნობთ და დარწმუნებული ვართ, რომ ასეთი შეცდომა აღარ მოუვა მომავალში... ამიტომ... წინადადება შევამატეს, დავგმავოფილდეთ იმით, რომ ჩვენ უკვე გიგიაზე არა ზაქროს თავისი დანაშაული... დანაშაული კი არა, შეცდომა... — სწორია!

— ყოჩაღ, მაია!
გაიხსა ყოველი მხრიდან მოწონების შეძახილები, შემოაკრეს ტაშიც. მხოლოდ ცილა იღვდა ჩუმად, ბოლოსაგან გაუღელული და ნაკვერჩხალივით ავარდებოდა. „ჰმ, „შეცდომა...“ შეცდომა კი არა დანაშაული. დაიხ დანაშაულია. ფაქროსა და ბრახით აცეცებდა აქეთ-იქით თავის წკრილ, უფერულ თვალბეშვს.

ზაქრო ფეხზე იდგა და საბჭოს წევრებს შეუტყობდა. შეწყდა ტაშის ხმა. ჩამოვდა სიწყნარე. საბჭოს შემტყობდა გიგიაც, მთელი შეკრება.

აი, წამოიღა მაგიდასთან მჯდარი მიტო.
— მე ვუთრებთ, მაიას წინადადებას, ამხანაგებო!
— მეც!—ასწავა ხელი ლევანმა.
— მეც! მეც!—წამოიღვნენ საბჭოს წევრები.

ზაქრომ და გიგიამ ერთმანეთს შეხედეს. მერე მივიდა გიგია შეილიშვილთან და სელი მოჰკიდა.

— მე დღეს გავიგე, რომ ზაქროს მეორე ოჯახი ჰქონია,— თქვა აუღლებით გიგია. — თქვენ... ბედნიერები ხართ, შეილებო, რომ ასეთ ოჯახში იზრდებით...

ორღობის სიწყნარეს გიგიას და ზაქროს ნაბიჯების ხმა არღვევდა. ლრუბლიანი ღამე იყო, მაგრამ სოფელი ღრუბლივით იყო განათებული ელექტრონის ნათურებით. გიგია და ზაქრო ისე გამოვიდნენ პიონერთა ოთახიდან, რომ პაპას ხელი არ გაუშვია ზაქროსათვის. ისეთი რბილი, მშობლიური ერყენებდა ზაქროს პაპას კორძიანი, მოლხეშავი დიდი ხელი, ისე საამოდ ერყენებოდა მისი ტუპაუჭისა და თამბაქოს ნაწიხი სუნს, რომ ქვეყანას ერჩინა, მიჰკვროდა პაპას ლოყაზე, მისუტუბოდა მკერდზე. მაგრამ პაპა მიდიდა თითქოს ცევი, თითქოს არც ფიქრობდა ახლა ზაქროზე და ზაქროც არ იმწინედა თავის გულჩვილობას, გარეგნულად ისიც მშვიდად გამოიყურებოდა, ვითომ არ ფიქრობდა პაპაზე. მიჰყვებოდა პაპას მისი ცალი და ანათალი.

მეზნებარე პატრიოტი და ჰუმანისტი

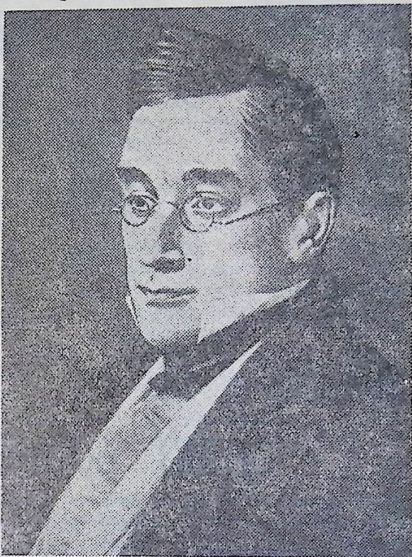
მიმდინარე წლის 11 თებერვალს 125 წელი შესრულდა დიდი რუსი პოეტისა და დრამატურგის ალექსანდრე სერგის-ძე გრიბოედოვის გარდაცვალებიდან. ეს თარიღი ფართოდ აღნიშნა საბჭოთა საზოგადოებრიობამ. დიდ რუს ხალხთან ერთად ქართველმაც ხალხმაც სიყვარულით მოვიგონა გენიოსი მწერალი.

ა. გრიბოედოვი დაიბადა მოსკოვში, 1795 წლის 4 იანვარს. მან წარმატებით დაამთავრა მოსკოვის უნივერსიტეტის ორი ფაკულტეტი — სიტყვიერებისა და იურიდიული. 1812 წლის სამამულო ომის დროს იგი მოხალისედ წავიდა ჯარში. სამი წლის შემდეგ იგი დაბრუნდა პეტერბურგს და სანსახური დაიწყო საგარეო საქმეთა კოლეგიაში. 1817 წელს იგი პირველად გაეცნო ალ. ბუშკინს. პეტერბურგში გრიბოედოვი დაუსახლოვდა ახალგაზრდა პროგრესულ მწერლებსა და მოაზროვნეებს — რილევის, პესტუჩევის, ოდოევსკის, ჩადაევის და სხვებს. 1818 წელს იგი ინიშნება რუსეთის დიპლომატიური მისიის მდივნად ირანში და იძულებული ხდება დასტოვოს პეტერბურგი. 1819 — 1821 წლებს ა. გრიბოედოვი ატარებს ირანში. 1822 წლიდან ცხოვრობს თბილისში. აქ იგი წერს თავისი უკვდავი კომედიის „გვი ბჭურსაგან“ის პირველ ორ მოქმედებას. 1823 წლიდან კვლავ მოსკოვშია. იმავე წლის ზაფხულში ამთავრებს თავის კომედიას. ამ ნაწარმოებმა უდიდესი შთაბეჭდილება დასტოვა მკითხველებზე. მართალია, მთავრობამ აკრძალა მისი გამოქვეყნება და სცენაზე ღალატემა, მაგრამ კომედია ხელნაწერების საშუალებით ვრცელდებოდა ხალხში და აღვივებდა პროტესტის გრძობას ცარიზმისა და ბატონყმური წყობილების წინააღმდეგ.

1825 წელს გრიბოედოვი კვლავ იგზავნება კავკასიაში. ამ წლის 14 დეკემბერს პეტერბურგში იფეთქა მესხის თვითმპყრობელობის წინააღმდეგ მიმართულმა აჯანყებამ, რომელსაც ხელმძღვანელობდნენ პროგრესულად მოაზროვნე ოფიცრები. დეკემბრის აჯანყებაში მონაწილე პირებსავე, რომელთაც დეკაბრისტები ეწოდათ, საიდუმლო კავშირი ჰქონდა გრიბოედოსაც. იგი მათ იღებებს თანაუგრძობდა, ბირადათაც მცემობრობდა მათ. დეკაბრისტების აჯანყება სასტიკად იქნა ჩაქრობილი, მისი ორგანიზატორები შეიპყრეს. ემეე გრიბოედოვზედაც მიიტანეს და დააბატონრეს. პეტერბურგში წაყვანილი პოეტი რამდენიმე თვეს იჯდა სააბატონოში, მაგრამ სასუთუების უპირობოების გამო, პარალელმა ვერ დაუბრუნეს და იძულებულნი გახდნენ გაენთავისუფლებათ ტყვეობიდან. ამის შემდეგ გრიბოედოვი კვლავ იგზავნება კავკასიაში.

1828 წელს, ირანთან ომის დასრულების შემდეგ, გრიბოედოვი, როგორც რუსეთის წარმომადგენელი, საზღვო მოლაპარაკების აწარმოებს ირანელთაან. ჩქარა ამის შემდეგ გრიბოედოვი ინიშნება რუსეთის სრულუფლებიან ელჩად ირანში. თბილისში ყოფნის დროს იგი ეცნობა და ცოლად ირთავს პოეტ ალექსანდრე ჰუბევაძის ასულს ნინოს. 1828 წლის 9 სექტემბერს გრიბოედოვი მიემგზავრება ირანის დედაქალაქ თეირანში. ეს იყო უკანასკნელი მგზავრობა გრიბოედოვისა. რამდენიმე თვის შემდეგ იგი მსუბუქილი ხდება ფანატოკის ბრძის თვდასხმისა, რომელიც ოსმალური ოფიცერი ირანის რეაქციული ხელისუფლებისა და ინგლისელი იმპერიალისტების წაქეზებით.

უღროდ დაღუპული ა. გრიბოედოვის ცხედარი 1829 წლის ზაფხულში მოსვენებული იქნა თბილისში. პოეტის ანდერძის მიხედვით მისმა მეუღლემ ძვირფასი ნემში მოაწოწინა მისთვის მიპაპა.

ა. გრიბოედოვის სახელი უკვდავი რუსული მწერლობის ისტორიაში. მისი კომედია „გვი ბჭურსაგან“ გამსჭვალული სიძულვილით ყოველივე პორტისა და მანკურისადმი, ყოველივე ძველის, რეაქციულის, მამორჩენილისა და დასახლებულისადმი, — ესედაც ინარჩუნებს თავის მაღალ იდეურ და მხატვრულ ღირებულებას.

კომედია „გვი ბჭურსაგან“ უდიდესი როლი შეასრულა რუსეთის საზოგადოებრივი ცხოვრების განვითარებაში, რუსული კრიტიკული რეალიზმის განმტკიცებასა და გაღრმავებაში. ცნობილია, რომ დეკაბრისტული მოძრაობის ხელმძღვანელები ამ კომედიაში პოულობდნენ იდეურ შთაგონებას და აღფრთოვანებას მესხის თვითმპყრობელობისა და ბატონყმური წყობილების წინააღმდეგ ბრძოლის დროს.

ალ. გრიბოედოვის შემოქმედებაში თავისი ასახვა ჰპოვა ქართველი ხალხის ცხოვრებამ, ადათებმა და ჩვევებმა, ზვირგანდომოცემებმა, საქართველის ისტორიულმა წარსულმა. მან საქართველის ცხოვრების თემაზე დაწერა ტრაგედია „ქართული დამე“, დაუთავრებელი პოემა „მეყალიონე“. საქართველოს ბუნება გრიბოედოვმა დახატა ლექსში „იქ სადაც რბის ალაზანი“.

ალ. გრიბოედოვი ძალიან ახალგაზრდა დაიღუპა. მას განუხორციელებელი დარჩა ბევრი ოცნება, მრავალი ლიტერატურული განზრახვა. მაგრამ ის, რაც შემენა გრიბოედოვმა, საქართველისა მისი სახელის უკვდავებისათვის.

რძღღღ ჩჩჩჩჩჩჩჩ

ნახ. ღ. ხახუტაშვილისა

ეკთი ზაუზუღის სუკათები

სახლი, რომელშიც იმ ზაუზუს ღეიდასთან ერთად ცუბურობდი, პატარა სერუბ იღბა. ფანჯრიდან მოჩანდა გო-რაქებ მწევე ზოღუბად გაწოღილი ცირუსების პღანტაციე-ბი, შორს — მთები და ხშირი ტყე.

ღიღღობით ხმელი ფიჩხის ტუკცანით ვგრანობდი, რომ ფანჯარასთან აღამიანი იღბა. ეს ჩემი მეგობარი გიგი ლომიძე იყო. მე სასწრაფოდ გიცივამდი, ისე, რომ მეგობარი ვერ კი ასწრებდა ნიშნის მოცემას, და ვეშებოდი კიბის საფეხურებზე. ხანღახან ღეიღა ნინო მინასწრებდა კარებთან და მასინ გიყვარღეს, სანამ ვეებერთელა ფინჯნით ჩაის არ შეებერებდი და ცხელი წყლისაგან ოღლი არ გამომიღეიღოდა, მინამ ფეხსაც ვერ გაეღღამდი. ღეიღა ნინოს ისეთი მკაცრი სახე ჰქონდა რომ ყოველივე ამას უსიტყვად ვასრულებდი.

ვეეებოდი ტაფობში, მეთეებოდა არტელის ნაემისაღღო-მის ახლოს, სასწრაფოდ ვიხღიდი ტანსაცმელს და ტუკუბ-ტუბით ვცივოდი ზღვამი. მიეცურავდით შორს, მერე ვეეებოდი ზურღზე და ღეიღას ვისეეებოდი. ნაპირზე გამოსიღისას გეგმვოდა ჩემი გამბეღობით შემინებულ დამ-სეეებელთა ყუყანი.

ერთ ძალიან ცხელ ღღეს ნაემისაღღოთან ვისეეიდი. გაე-ყურებოდი პაღებზე მიბმულ ნაეებს, რომლებიც ანეესებზე გამომბული თეებეიგიით ირხეოდენ. ვიღაცამ მღღაგრი ხელი ბეჭეღ დამოღა. ავიხეღმ, მისისაგან მთღად გარუჯული ბიჭი დამყურებღა.

— მე მეღახიან ნოღარ ვარღიშვილს, გაეცნოთ ერთმანეთს! — ღმიღლით თქვა მან და ჩემს გვერღით ჩამოჯღა.

— ბიჭებო, ეს აგარაკია. არ გეწყინოთ, რომ თამამად გეცნობით. ჰეი, „ხარაბუშების იმპერატორო“, ახლოს მოღდი! — გასძახა მან მეორე ბიჭს, რომელიც ბოღირზე ფრთხილად მო-ახიჯებღა და მარჯვენა ხელში მოზრღილი კოღოფი ეჭირა.

— გაციანოთ, ჩემი აზნახია, მიჩურინის პირღაპირი მიმ-ღეგარი. მომეცი ვე კოღოფი!

ნოღარმა ბიჭს კოღოფი გამოართვა, გახსნა. ათასწირი ხოჭოები და მწერები ერთბაშად ამოძარღვენენ.

— გეღონათ, გატყუებღით? დაინახეთ, ნამღულია მიჩურინის მიღღეგარია, ოღონდ ზოღოღის დარღვიღა. — ნოღარი ხითხითებღა, ახლადმოსული ბიჭიც იციწოღა.

— ღიღი ხანია რაც ჩამოხეღდით? — გვეითხა ნოღარმა.

— არც თუ ისე ღიღი.

— ჰო, თუ ექ თითქმის ყველას ვიციწობ, — თქვა მან, — აი სულ ჩემი ბიჭები არიან. პატარა არმადღა გყავს. სულ რჩეული ნიჩბოსნები არიან. თეესხაც ბღოზად კიჭერთ.

მართლაც, მოსურებოთ, ყმაწვილებით აესებული ზუთიღღ ნაეი მოცურავღა.

— ნოღარ! — გაისმა გოღონას წკრიღღა ხმა.

ყვეღამ ერთად მიეხეღდეთ. ბოღირთან 12 — 13 წლის გოღონა იღბა. მზე უკვე გოღაკებს ასციღებოდა და მის სიოებზე გოღონას ზურღიდან სეემღა. ოქროსფერ ფონზე მომ-ბიბ ლავად ჩანდა მისი მალღი ფიგურა, ხეღმარათული თავი, რომელსაც წინ გაღმოყრილი ნაწნაეები ამშეეებღდენენ.

— ხათუნა, აქეთ! — გასძახა ნოღარმა გოღონას და ხელი დაუქნია. — ჩემი ფლოტიღის ბოცმანია, — ღმიღლით გაწა-ცხღად მან და გოღონას შესახვეღრად რამღენიმე ნაბიჯი გა-ღღაღა.

ისინი ღმიღლით შეხეღდენ ერთმანეთს. ნოღარმა გოღონას ხელი ჩაჭკიღა და ჩემთან მოეყნეღა.

ჩემს გაეცანით ერთმანეთს.

ხღბეღა ხოღმე, რომ შემთხვევით გაცნობიღ დამიანებთან ბეგრ საერთოს იპოვნი. აჟ მოხღა ახლაც, ნოღარი ერთბა-

ზად შევივარეთ, დავმეგობრდით; და არა მარტო ნოდარი, არამედ მისი აზნაუბებიც, — განსაკუთრებით კი ლევანი და ხათუნა. და, აი, ჩვენი ფლოტილია მდინარე ბზიფოცენ დაიძრა სათვებად. წინ ნოდარის ნაღვი მიდის, მერე ხათუნასი და ჩემი.

შორს მდინარის მტრედისფერი ზოლი გამოჩნდა. ჩვენ ახლა მდინარე ბზიფის ხეობას მივყვებით, მაგრამ ხეობაც არის და ხეობაც! მთები... მთები, ზოგან უნაკლები ჩანხე-ქილი, ზოგან აქლებსი კუხებით ახილებული. მთებშივსის ქაშა-რებით დაკლავნილი მდინარე, მდინარეზე თხლად გაწოლილი ნილსი და მთის ხეულებში თეთრი ჩაბალახებით გაშლილი ფორბლები. ბოთისმეტივად ნაღვი რომინსებურად გაწოლილი პატარა კუნძულთან შეჩერდა. ნაღვი პალაზე გამოაბეს, ყმაწვილები დაფუხნით ხტებოდნენ წყალში და ნაპირისკენ მიდიოდნენ. მეც გადავბტი, მაგრამ, ვიდრე ნაპირამდე მივივლიდი, წყალმა ფეხები ისე გამოყინა, რომ ძვლებმა ტრეხა დამიწყეს.

ბიჭებმა წყლით გულშეგრილ დაიხილეს.

— შენც დაიხილ, მეზობელო! — მიყვიროდა ნოდარი, — დაიხილ, თორემ გაყინავს!

შემდეგ ფეხებით წყალში როლავს ემებდნენ. აქა-იქ გამოჩნდა ბაჭრებიც გრძლად გამობმული ანუტები და მასზე მოყიდებული თევზები. ბიჭები ისე სწრაფად ხსნიდნენ თევზებს ანუტებიდან, რომ მე ვერც კი ვასწრებდი თვალით შევლენას.

არ მეგონა თუ თევზს რაიმე ბჭრის გამოცემა შეეძლო. აქ პირველად ვნახე მიწაზე დაცემული თევზი თუ როგორ გამოეყვდა მოლაღურისებურ, რაღაც სვედიან ხმას.

მდინარეიდან ლევანმა ამობრინა.

— ვედრო მომაწოდებ, ვახტანგ, ვედრო! — ყვიროდა ის. მე სწრაფად დავმედი ვედროს და ლევანისკენ გაიქეცი. ლევანმა იგი წყლით აავსა და მერე შიგ პატარა თევზი ჩაუშვა.

— რად აწვილებ, მაინც არ გადაჩრება, — ფუხსარი მე.

— გადაჩრება და მერე როგორ! შენ გაჯონა ანუტის ღრმად ჰქონდა მოვლენა? სრულებითაც არა. ნახავ, როგორ დაამშვენებს ჩემს აჯვარეთს! — ვედრო გამოიწვევდა ასწია და ნაღვი ფრთხილად ჩადგა.

თევზები ერთად შევავარდეთ. ნოდარმა ცალბოთი იწყო მისი განაწვილება. ბოლოს ისევე უკან გამოებრუნდით. ჩემი ნაღვის ნიჩბებს ხათუნა უჯდა, — მოხდენილად მიჰყავდა ნაღვი.

— ვახტანგ, — მითხრა ხათუნამ, როცა ზღვანი გავედი, — ნოდარის შესახებ უნდა მოგვლაპარაკო, შენ არ იცი რაოდენი ტანჯვა გადაიტანა მან. მშობლები მამაშელო ომში დაქარც...

— რა არის ნოდარის თქენი?

— ღოჭოში ბიძაშვილია. დედამჩემი და მამამისი ერთი დედის შვილებია... ამჟამად კი ჩემი ძმაა, ჩვენთან ცხოვრობს, — და შემდეგ ისე ამაყად გაიღიმა, თითქოს და სხვითთანც წვლილი ჰქონდა ნოდარის აღზრდაში.

წინ ლურჯი ზღვა ცასავით გაწლილიყო. პატარა ტალღები დაფუხნით ხტებოდნენ ნავს და მერე ვერცხლისფერ შეხეფება იშლებოდნენ. სათუნას მზისგან დამწვარი ფეხები ნავის ფსკერიანაოებს მიეხვეწა, ნიჩბების მოსმისას წინ იხრებოდა, მერე ერთბაშად აღიმართებოდა ზოლზე გოგონას.

— ახლა უბედურება ის არის, — განაგრძობდა ხათუნამ და წვლილი გასწორდა, — რომ ნოდარს ისტორიაში ორიანი ჰყავს. შენ წარმოიდგინე, ისეთი ჯიუტობა, ჩემს დაზმარებას არ კადრულობს თორემ მე შემიძლია დავებნარო, მე ამ საკანში საკმაოდ მომზადებული ვარ. შენ რა ნიშანი გყავს ისტორიაში?

— ისტორიაში? ხუთი.

— იქნებ შენ მაინც გააწყო რამე! ცვალები, იქნებ გამოვიდეს...

ჩემს ნავს ნოდარის "ნაღვი" გაუსწორდა. ნოდარი, საცურაო ტურისი ანარა იჯდა ნიჩბებთან. ბიჭებზე დამწვარე კანი აქა-იქ აცლებდა.

— ეჭვი, ბოცმანი თუ ბიჭი ხარ დამეწვიე! — ყვიროდა ის, და მართლაც გასასოცარი მისწრაფით მიპქროლებდა ნავს. ხათუნამ ძალა მოიკრიბა, და სიკრწინა ნოდარს ვინ დამეწვიო!

* * *

საცვირველი ქალია დეიდა ნინო! კეთილი და მკაცრი, პირდაპირი და შემტევი. პატარა ქალია, მაგრამ თითქმის ყველა დიდ საქმეში, რომელიც მისი ცხოვრების მანძილზე კეთლებოდა, თავისი წვლილი შეუტანდა. არც მერულე ჰყავს და არც შვილი. პედაგოგიური ინსტიტუტი რომ დანათავარ, სოფლად დაიწყო მასწავლებლობა. ერთ ხანს მუშაობდა იქ, მერე ჩვენთან, თბილისში გადმოვიდა საცხოვრებლად და სახლშიც თავისებური ეზი შემოიტანა. როცა ჩემს ქვეყანას თავს დაესხნენ ფაშისტები, ნინოც გულანაბაძე იკირა, სანატრულ მატარებელზე დაჯდა და სმოლენსკთან ამოჰყო თავი. ხოლო ომი რომ დანათავარ, დაბრუნდა; ისე შემოვიდა სახლში, თითქოს ბანახში ყოფილიყოს პრადექტის საყიდლად და არა სიკვდილ-სიცოცხლის მიჯნად. თმა მთლიანად გათეთრებოდა. გადაგვიცნა, შეხინას სამხედრო გინმსტურის საყულო, დაჯდა, გაიღიმა და დედაჩემს უთხრა:

— თამარ, თუ და ხარ, აბანო შემახად, დავიბან, განათლების განყოფილებაში უნდა მივიღო, — და მერე თანათვის ჩაილაპარაკა, — ახა თქვენი სარჩენი ხომ არ გავხდები...

თქვა და თავისიც გაიტანა. მესამე დღეს აჩქარებით ალაგბდა წიგნებს ჩანთაში და სკოლისკენ გარბოდა.

* * *

სალამო იყო. დეიდა ნინო ბაღში იჯდა. თევზები მაგიდაზე დავაწვი. მან ცერად გამოხედა და ჩაიღიმა. მერე ხელსაქმე გადადო, დანა გამოიტანა და თევზების შემზადებას შეუღდა.

მე დრო შევეჩრჩიე.

— იცი რა, დედა, რჩევა მინდა გიხთხო! აი, ჩემს ახალ-გაენილბო მამაბაბს, ნოდარს, სათვებად რომ წავიყვანა დღეს, ისტორიაში ორიანი ჰყავს, მერედა რა კარგი ბიჭია... მან გაიღიმა.

— კარგი რომ ყოფილიყო, ორიანიც არ ექნებოდა.

— არა დედა ნინო, ნამდვილად კარგი ბიჭია.

— მერე, მერე?

— მე და მისმა ბიძაშვილმა მოვილაპარაკეთ, რომ დავებნაროთ საშემოდგომო გამოცდისათვის მომზადებაში. მე უფრო ის მადლებს, რომ ნოდარს მშობლები ომში დაქარგება.

თმის სხენებაზე დეიდა ნინომ სათვალეებზემოდან გაღმომხედა, დაფუხებით მაგიდას დაყვარნო, დამწვარი ხელისტელები ყურებზე მიიბჯინა და ჩაიჭირდა.

— რა თქმა უნდა, ეგ კარგი საქმეა, — თქვა მან, — მაგრამ არ აჯობებს, რომ მაგ ბიჭის მომზადება პედაგოგს მიენდოს, აი, თუ დავც...

— მეც ეს მინდოდა! — სიხარულისაგან სკამიდან წამოხტოტი და ჩემს კეთილ დეიდას ლოკავდა მაგრად ვაკოცე.

— მხოლოდ, ერთი პირობით, — მკაცრად თქვა მან, — თქვენ ამ პერიოდში მას არ დატოვებთ, თორემ შეიძლება საქმე დაფუჭდეს. უარი არ თქვას მეცადინეობაზე. ხომ გაიგე? ისე უნდა დაიჭიროთ თავი, თითქოს ყველა გსურთ იმეცადინოთ, მე კი შევეცდები გავკეთილები შესაფერისად სანატრესო გავხადო.

მე და ლევანმა ნოღარი დავიმარტოხულეთ. მივეყებოდით ხეობის მარცხენა სანაპიროს. ლევანი, როგორც ყოველთვის, თავისი საყვარელი საქმით, მწერების შერგოვებით იყო გართული და უკან მოგადგვდა.

ნოღარი გავაჩერე. ხელთი ხეობის გაღმა მდებარე გამოქვაბული დავანახე და ვკითხე:

— ნოღარ, თუ მიხვდები, ის გამოქვაბული როდის იქნება გაყვებულნი?

ის ჩაიქირდა.

— ალბათ, აუხანებისა და თურქების ომის დროს, ვინ იცის, იქნებ შერვაშიძეები იქ აფარებდნენ თავს.

— გერ გამოიცან! იცი, იქ ისტორიკოსებს კაჟის იარაღები უპოვნიან. მაშასადამე, მისი მკვიდრი ქვის ხანის აღმანები ყოფილან.

ლევანი წამოგვეწია, თვალები ჩამოქვაბულს მიაპყრა:

— ბიჭებო, დავიფიცებ, რომ იქ ღამურებს იზოვინს კაცი. მე ღამურის მხოლოდ ერთადერთი გვეხმეღარი მაქვს.

გულიანად გამეცინა და, ლევანს ოთხი არ წყურბოდა, ისევ ძველ თემის დავებურდნი... მერე დიხანის ვსაუბრობდით ისტორიაზე. ნოღარი გამოტყდა, რომ ისტორიაში ორიანი ჰყავდა. მე ვთქვი, რომ ეს ცუდია, მაგრამ ძალიან არ შემიცნალებია, რათა მისი თავმოყვარეობა არ შემეღალბა.

— მერედა, ხომ ვმზადდები საშემოდგომო გამოცდისათვის? — ვკითხე ვითომ და სხვათაშორის.

— ჯერ ადრეა, ერთი კვირის შემდეგ დავიწყებ, — მიპასუხა მან.

— იცი, რა გითხრა, ნოღარ, — დავიწყე მე, — ჩემი დეიდა ისტორიის მასწავლებელსა, მოდი იმასთან ვიმეცადინოთ...

ნოღარი დაეჭირა, შუბლი შეიკრა.

— ჩვენც ვიმეცადინებთ შენთან ერთად.

— ვინ თქვენ?

— ჩვენ, ხათუნა, ლევანი, მე...

— დიხან, დიხან, მეც, — ჩაილაპარაკა ლევანმა.

ჩემს ნახვ ხათუნა მართავდა, მოხდენილად მიპყავდა ნავი.

— დეიდა იმდენ საინტერესო ამბებს მოგიყვება, რომ... მას გული გაეხსნა და გამოცოცხლდა... ჩემი ხილვე გადევნიდა და ხეობის მეორე მხარე ავეყებო. მგედილითი ასაკისა და მავყლის ეკლბარდებში. ლევანი გაუთიციებთ ვეძებდა მწერებს, როგორც კი თვალს მოჭრავდა მათ, გასათკარი ოსტრალითი იქერდა.

მეტი ვიარეთ ჭალებში. შუადღისას მოგვემედა და ჩვენ ჩვენს სახლებში გავემართეთ. ლევანმა გეთოფა საღამოს ესტუმრებოდით და ხათუნაც მიგვეყვანა. იგი გეთხოვდა დაეყენებოთ, თანაც ბევრ საინტერესო რამეს გვებრძობოდა.

საღამოს ნოღარმა ჩემთან შემოიარა, ლევანთან წასაყვლად. მე ვისარგებლემ შემთხვევით და იგი დეიდაჩემს გაუცანინი. ბედდ დეიდა ნინო კარგ ხასიათზე იყო, ასე რომ ნოღარი კმაყოფილი დარჩა და საქმე საბოლოოდ მოგვართა. ორიოდ ვეწივს შემდეგ ლევანის ბინის კიბეზე ავიდიოდით.

ნოღარი შინაშურივით წინ გავიძილა. გავიარეთ საკმაოდ ვიწრო დერეფანი, სადაც ნათესის სუნი იდგა, და ერთ ოთახში შევედით.

„ხარაბულების იმპერატორი“ მუხლებით სკამზე შემდგარიყო, აკვირებდა ნიდაყვებით დაყრდნობოდა და თეხებს პურის ნამცეცხვით კვებავდა.

— აქეთ მოდი, ბიჭებო, თქვენ რომ იძახდით ამ ლოქოზე, მოვედებო, აი, ნახეთ, როგორ დახტის.

მართლაც აკვირებოდა მინის იქით პატარა ლოქო არხიდან აღტალსუნებდა ფაროვებს.

ლევანმა ხელები გაშალა, წყული გასწორდა.

— აი, ჩემი სოლოლოკური კაბინეტი. დავიწყეთ თავიდან. ეს თეხი ბარბაბულია, შვე ზღვაში ციხურისებს, პატარას, მაგრამ მეტად მსუქანი და კარგი გემოსი. ეს კალმახია, ეს კობრი...

ის ლაპარაკობდა ისეთი ტონით თითქოს დიდი მუხუშუმის მეცნიერ-მუშაკი ყოფილიყო.

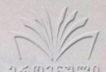
— ეს მახრია, სპირტში ვინახავ, თავგები... ცხრაფუხა... აბა ამას დააკვირდით, თუ გამოიცნობთ?

გამევირვალე შეუშაში მრგვალი სორბლისფერი მწერები ეყარა; მარწუხისმაგვარი ფეხები ჰქონდათ, მათი ნაოჭებიანი კუდები ნამგლისებური წვერით ბოლოვდებოდა.

— ესენი მორიელები არიან, შამიანები. მამა ამბობს, ეს დიდი მორიელი, სულ ცოტა, ასი წლის მაინც იქნებო. მორიელებს სინესტე უყვართ და ამიტომ აქ ბლომად არიან. აგერ, ეს ალბომები ნახეთ, სპეციალურად პეპლებისათვის მაქვს.

მართლაც ალბომებში ჩაყრული იყო ათასგვარი პეპელა... ოთახში ლევანის მამა შემოვიდა. ეს იყო ძალიან, მგლოტი, გულმზარბული კაცი. იგი უკვე იცნობდა ნოღარს, მისი ორიანის ამბები იცოდა და ისიც გავგო, რომ დეიდა ნინოსთან მეცადინეობას ვიწყებდით. იგი კარგა ხანს გვესაუბრა, გვიყო განზრახვა და შინ დაბრუნების წინ სათითაოდ გადრაკიც გვეთამაშა.

მეცადინეობა ძია სოლომონის ბაღში დავიწყეთ. ბაღი თუმცა პატარა იყო, მაგრამ ძალიან ლამაზი. პირველად ხუთნი ვიყავით: მე, გივი ლევანი, ხათუნა და ნოღარი. დიდ ნინომ ჩვენს პირდაპირ დაიდგა მაგიდა. მზაური რომ არ ყოფილიყო, სოლომონმა ფიტრების გათლას თავი ანება, ფეხაკრეფით გაიარა ჩვენს წინ, მახლობელ სკამზე ჩამოჯდა და მთელი ყურადღება დაძაბა.

დვიდამ თანდათან საუბარში ჩაგვიერთია. მგზობრების კუნძულებში ვგვხვდით ცოდნის მარაგს. ვასუსობდით, გაგვესწორებოდა, თვითონაც უხაროდა და ჩვენც. ჩვენს წინაშე ცოცხლებოდა გმირი ხალხი, რომელიც თავისი მკვლევით, თავისი ცოდნით, კულტურით ქმნიდა ქვეყნის ისტორიას. და ასე გრძელდებოდა ყვეოლდღე, დანიშნულ დროს.

ჩვენი ჯგუფი თანდათან იზრდებოდა. პირველად რამდენიმე „მეთევზე“ ბიჭი შემოგვიერთდა, მერე აუხანა გოგონა არდა ხაუფი და რუსი ბიჭუნა ლეო მითინი. არდა მეცხრეკლასელი გოგონა იყო ლეო კი — მერვეკლასელი, მოუყენარი, ცელქი, მაგრამ გვიყვინ ბიჭი.

იმის გამო, რომ ჯგუფი გაიზარდა, დეიდა ნინო იძულებულე გახდა ძია სოლომონისათვის ერთი გრძელი სკამი დაეკეთა.

— ამოდით, ჩვენთან სოფელ ბზიფში ბერე საინტერესო რამეს ნახავთ. აი, თუნდაც ბზიფის ციხის ნანახ რად ღირს! — გვეპოვებოდნენ არდა ხაუფში და ლეო მითინი.

ამ საქმის მიგვარება ლეივანმა ითავა. ის ფიქრობდა, რომ სოფლად თავის ზოლოლოგურ კოლექციას გაამდიდრებდა. ისე შემოვიჩინდა „ხარაუბების ინჟერატორი“, რომ ჩვენც ავციყოლია და სოფელს ვესტუმრებო.

* * *

წიგანში ჩაფლული სოფელი ბზიფი. გზისპირ — ოდა სახლებია, სახლების უკან — სიმინდის ყანები, შორს — სათიბი და უფრო იქით — ტყე.

სოფელში სამარისებური სიჩქმე სუფევდა. თითქოსდა ყველას ერთნაოდ პირი შეუტარეს და სადღაც გაკრფილანო. ტაფობში, პატარა დეღუმე წისკილი წამოყუდებულიყო. მეწისქვილეს კარი გადაეკეტა, გზისპირ ჩამოაჯდარიყო და ცალი ხის ფეხი ისე გაეფიერა ასფლტზე, თითქოსდა მანქანების მოძრაობა უნდა შეაჩეროს.

ტაფობიდან გზაზე კურდღლის ნახტომებით ვილაცამ ამოიჩინა. მეწისქვილეს თავს დაადა და სხაპასუბით მიაცარა.

— ტარასი, კაცო, მეხუთე ბრიგადას ხომ არ გაუვლია?
— არა, არ დამინახავს. მენ აქეთ საით ყოფილხარ?
— კაცო, ახორი ვიყავი, გული მისკდება, მთლად მორგვია მატლი, ამ ორ დღეში თუ არ ვშველა, მერე მოგვამა პირი. ახალმოსულმა ხელები გაიქვინა და გრძელი ნაბიჯებით ასფლტზე გაიჩინა. გრთხანს მისი ფესსაცემლების ტრაქუნის იმნოდა, მერე ისიც შეწყდა.

— ჩვენი აგრონომია, — თქვა არდამ, — სიმინდს მატლი გაუშნა, ეს მეტად საშიშია ყანისათვის. აგრონომმა იცის, რომ ამგარად მოხედება, და შემოლივით დარბის.

ჩვენ ჩაუვარეთ წისკილს და გვხი ყანებისკენ ავიღეთ. რაც უფრო ვუახლოვდებოდით, მით უფრო გარკვევით გვესმოდა ადამიანთა ხმები.

მართლაც, სიმინდში მალე გამოჩნდნენ გაოფლიანებული ადამიანები. ისინი საოცარი სისწრაფით ყლტდნენ მატლებს და მიიწვიდნენ გორაკებისაკენ.

— მე მოვიფიქრე ერთი რამ, — თქვა ნოდარმა, — დაგვებართოთ კოლმეურნეობას, განა ჩვენ ვერ გავვლტობ ამ მატლებს? აბა, რას ვუცდიო!

— მოიცადეთ! — დაიძახა ლეო მითინმა, — დღეს უკვე აღარ მოესწრება, შუადღე გადავიდა, თანაც დღლილები ვართ, ხელოდინ იყო...

* * *

დეიდა ნინო ბალში იჯდა, რალაცას კითხულობდა. ის იხე ვეცუცნა კითხვა, რომ ჩემი მისვლა ვერც კი გაიგო.

— დეიდა ნინო რას კითხულობთ?
— დაჯექი! წერილია. — მან ხმაშალდა და წყურ კითხვა უმხანავო ნინო!

მივიღე ჩემი მოსწავლის ხათუნა ბერიშვილის წერილი. მართალი გითხრათ, უდიდესი სიხარული განვიცადე და უფრო იმიტომ, რომ ჩემს მეორე მოსწავლეს ნოდარ ვარდიშვილს თქვენ ეხმარებით — გამოსწოროს ჩამორჩენა ჩემს საგანში. ხათუნა მაცუბინებს, რომ საქმე წინ მიდის, ნოდარი ამჯამად საქმოდ ერევევა. ჩემთვის, როგორც მედაგოგისათვის, ამაზე მეტი სასიამოვნო აბა რა უნდა იყოს!..

დეიდა ნინომ კმაყოფილებით გაიღიმა, ადგა და სახლში შესვლა დააპირა, მე შევანერე.

— თქვენთან საქმე მაქვს, დეიდა ნინო.
— თქვი, ვმზაკისფებო!
— ხვალ მოცადინებო ან შედგება.
— რატომ? — სახე მიფლტრებლა ნინოს.
— ჩვენ გადაუწყვეტეთ დევნებართო ბზიფის კოლმეურნეობას. სიმინდს მატლი გაჩენია, მისი გადარჩენა ძნელი საქმეა, მთელი სოფელი ყანაშია გასული..
დეიდა ნინოს ოდნე გაეღიმა.

— კარგი, კარგი! ნებას გაძლევთ! — თქვა მან ყოყმანის შემდეგ.

* * *

ადრე დილით შარახე გვიის სტვენა გაისმა. სწრაფად წამოვდექი. ამ შემთხვევაში დეიდა ნინომ გადაუხეცია თავის ჩვეულებას და ჩაი არ დაუშალბებია. მხოლოდ კარაკი და პური შემინებია და ამით დაკმაყოფილდა.

ჩვენები უკვე შეკრებილყვენ. არდას სოფლიდან მოეტანა ხის პატარა მაშები, რომლითაც უნდა დაგვენოცა მატლები. გზას გაუვლტეთ, ხეობის ორივე ნაპირზე შეფენილ ყანებში უკვე ჩანდა ადამიანთა ჯგუფები. ეს ჯგუფები ქვემოდან მოყვებოდნენ ყანას და სწრაფად მიიწვიდნენ მალდა.

წინ აქოშინებული აგრონომი შემოგვეყარა. არდამ მას ჩვენი განზახვა უთხრა. აგრონომი გაბრწყინებული სახით მოგვკარადა.

მეცადინეობა ძია სოლომონის ბალში დავიწყეთ.

— გამარჯობათ, ყმაწვილებო, დარაზმულხართ აი! სწორედ ასე გეჭირდება თქვენი თავი. აი, ეს ყანა გერჩება და მას მივსივით! — აგრანომმა მარცხნივ ფერდობებს შეფენილ სიმინდზე მიგვიტოლა, — ოღონდ, ჩემი თხოვნაა, სიმინდი სათუთია და ფრთხილად მოექუცით. ისე ანადგურებთ მატლები, რომ სიმინდი არ დაზიანდეთ.

მზარული კისკისით გავიშალეთ ცვრიან ყანაში. პირველად შეხვედრილ სიმინდს კარგად გავესინჯეთ ფოთლები. ფოთლებების შუაში ნერვივით გაჭიმულ ხაზზე შესაზარი მოგარჩა მატლები ისმდნენ. სწრაფად მივეწვდით და გაუსრისებ. შემდეგ მეორე სიმინდისაკენ გადავინაცვლეთ, მესამისაკენ, მეოთხისაკენ... სიმინდებს შორის ხათუნამ გამოჰყრა თავი.

— ანადგურებ, ვახტანგ? — იციროდა ჩვენი ბოცმანი.

— ვანადგურებ, მაშ.

მზე თანდათან იწვედა მალლა. ის უკვე ხევიდან მოექცა ჭალარა კავკასიონს და მთელი თავისი მზურგალებით თავს დაგვადგა. მუშაობაში ისე გავერთეთ რომ არც კი გვიგრძეინა შუადღის გადასვლა.

— ყმაწვილებო, კაკლისხეებისაკენ! კაკლისხეებისაკენ! — ყვიროდა ის.

ჩვენც ყვირით გავწიეთ ფერდობზე ამყად აშლილ კაკლისხეებისაკენ, რომელთა საანო ჩრდილს დაეფარა მწვანედ მოზიბინე მინდორი.

აგრანომს კაკლისხის ძირში გახეთზე ცხელი ჭალები, სულგუნე და ნადუღი დაიწყო. აგრანომის საგზალს ჩვენი საგზალი მივეშატეთ, ლეომ ცივი წყალი მოიტანა და გემრიელად ვისადილეტ.

* * *

საღამოს, როცა მზე სანახევროდ ზღვანი ჩაიძირა, ჩვენ მუშაობით დაღლილნი, სიმღერით სოფლის შარახე მივიდიოდით. ვამბობ დაღლილები ვიყავით-მეთქი, მაგრამ ეს სასიამოვნოც იყო და საინაყოც. როცა სადილო საქმეს ვაგებებ, ყოველთვის ასეთი გრანობა მიპყრობს. ხათუნას მზისაგან სახე მთლად გაწითლებოდა, გემოწებოდა ცეცხლი უკვდილო. გვის პერანგით თავი შეგვრა და ისე ყვიროდა, რომ მისი ხმა ყველასაგან გამოირჩეოდა. არდა და ლეო ბზიფის წისქვილამდე მოგვყენენ, მერე დაგვეშვიდობნენ და ცალღება მეწიქვილე ტარასისთან ერთად სახლისაკენ გასწიეს.

დეიდა ნინო სახლის პარმაღზე იდგა. ჩვენი სიმღერა ალბათ აღრე მოესმა. რადგან მთელი ყურადღება გზისკენ

ჭკონდა მოპყრობილი; როცა დაგვიანა, ბალი გადმოჭრა და პისკართან გახნდა.

— ონაერებო, აქეთ! — იძახდა ის და ცხვირსახლეს გვეჭყნევდა, — აქეთ მოდიო, მე თქვენ ვაშაში მოვიზნალეთ.

ჩვენმა რაზამა კურსი დეიდა ნინოს ბალისაკენ აიღო.

ჩვენსა და დეიდას უკვე მოესწროთ მავიდის გაშლა. უხვად ეყარა ნამცხვრები (სხვათა შორის დეიდა ნამცხვრების საუკეთესო სტეკალისტია). მეზალემ ჩამოარჩა ჩაი, დეიდა ნინომ ბალის შუკი აანთო და ჩვენ სიამოვნებით შევეშვიტე გემრიელ ვაშაშს.

— აბა, ბებებო, მოყვეით ახლა, როგორ ისახელეთ თავი! — თქვა დეიდამ და მეზალეს ამაყად შეხედა.

ჩვენც დაწვირდით ვუამბეთ ჩვენი ამბავი.

* * *

ზაფხული იწურებოდა, კარებს აღებდა მსუქანი შემოდგომა. ლელებმა გამოაჩინეს წითელი გული, ხეებმა იხაზელა ჩამღვინიფერბა.

ახლოდებოდა აგარაკიდან წასვლის დრო. პირველად ნოდარი და ხათუნა გაემზავრნენ. ნოდარს საშემოდგომო გამოცდა უნდა ჩ:ებარებინა. ჩვენ შევთანამდით, რომ ერთმანეთთან მიმოწერა გვექნებოდა.

მაღე მათ სხვებიც მიჰყენენ, მერე ჩვენც, და აი, უკვე თბილისში ვარ, ჩემს სახლში, მშობლებთან. დერეფანში ფეხის ხმა ისმის და შემდეგ მუხობლების გვარებს მორიგეობით ვილაც იძახის. ვგრძნობ ეს ჩვენი ფოსტალიონია, მოხუცი იორდანე, კარებს ვაღებ. ძია იორდანე წერილს მაწვდის.

— შენ სახელზეა, ვშმაკისფეხო.

კონვერტს ვხვებ. ხათუნას ხელია.

„ვახტანგ!“

აი წერილს სიხარულით ვწერ, დეიდა ნინოს ამავი დააკარგა, ნოდარმა წარმატებით ჩააბარა. გადავცი დიდი მადლობა დეიდა ნინოს. მომიკითხე შენი მშობლები“.

ქვეით ნოდარი წერს: „ძვირფასო ვახტანგ! მე და ხათუნა წელს შენთან ჩავემუშავებთ სოცშეჯობრებაში. ვნახოთ, ვინ აჯობებს. ამის შესახებ ცალკე მოგწერთ.“

ხათუნა, ნოდარ,

ზესტაფონი“.

მე გავიქეცი და ეს დიდი სიხარული დეიდა ნინოს გაუწაწილე.

ივანე მაჩაბელი

(დაბადებული 100 წლისთავის გამო)

ივანე მაჩაბელი ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდა და-
ილუბა. მას კიდევ ბევრი სარგებლობის მოტანა შეეძლო სამ-
შობლოსათვის, თავისი ხალხისათვის, რომლის სამსახურშიაც
იგი არ ზოგავდა არც დიდ ნებსა და ცოდნას, არც ჯან-
მრთელობას, არც დროს, არც ენერგიას. სულ ოცდაათი წლისა
იყო მაჩაბელი, საზოგადოებრივი მოღვაწეობის ასპარეზზე
რომ გამოვიდა, და მამინევე საყოველთაო ყურადღება და პა-
ტივისცემა დაიმსახურა.

ივანე მაჩაბელი 1854 წელს დაიბადა, სოფელ თამარაშენ-
ში, რომელიც დღევანდელი სტალინირიდან სამიოდე კილო-
მეტრით არის დაშორებული. პირველდაწყებითი განათლება
მაჩაბელმა თავის სახლში მიიღო, რის შემდეგაც იგი შეიყუა-
ნეს თბილისის კეთილშობილთა სასწავლებელში. პატარა ვაწო
სწავლამაც ისეთივე სიხედავეა და გულმოდგინებას იჩინ-
და, როგორც შემდეგ, საზოგადოებრივი მოღვაწეობის დროს.
მან წარმატებით დამთავრა თბილისის გიმნაზია და სწავლის
გასაგრძელებლად პეტერბურგს გაემგზავრა, სადაც იგი შევი-
და პეტერბურგის უნივერსიტეტის საბუნებისმეტყველო ფა-
კულტეტზე, სტუდენტობის დროს მაჩაბელი კარგად გაიწავა
ევროპულ ენებში და პეტერბურგის უნივერსიტეტის დამთავ-
რების შემდეგ აგრეთვე იღიარდა განათლების მისაღებად ჯერ
გერმანიაში, ხოლო იქიდან საფრანგეთში გაემგზავრა.

სამშობლოში დაბრუნებული მაჩაბელი გვერდში ამოუდ-
გა თავის დიდ თანამედროვე მწერლებსა და საზოგადო მო-
დაწეებს—ილიას, აკაკის, სერგი მესხს, ნიკო ნიკოლაძეს, და
აქტიურად ჩაება საქმიანობაში. იგი სისტემატურად აქვეყნებ-
და გაზეთებში სამეცნიერო საუბრებს, თეატრალური ხასიათის
რეცენზიებსა და წერილებს, სერვიოზობისა მიმხრობების,
მონაწილეობას რბულთადაც ყველა მნიშვნელოვან საქმეში,
რაც მაინც ჩვენი ხალხის ყურადღების ცენტრში იდგა.

ჩვენი ლიტერატურის ისტორიაში განსაკუთრებული ად-
გილი უჭირავს შექსპირის მაჩაბლისეულ თარგმანებს. შექს-
პირის თარგმანს საქართველოში დიდი ისტორია აქვს: ჯერ
კიდევ გასული საუკუნის პირველ ნახევარში ქართულად
თარგმნილობდა და იღვებოდა შექსპირის გენიალური პიესები.
მაგრამ ეს თარგმანები დაბალ მხატვრულ დონეზე იდგა
და ოდნავადაც კი ვერ ვაღმოსცემდა დიდა ჰუმანისტო მწერ-
ისა—უთლიან შექსპირის ნაწარმოებთა იდეურ სირღმესა და
მხადმობაძერებლობას. ამიტომ ილია ჭავჭავაძისა და ივანე
მაჩაბლის მიერ 1873 წელს თარგმნილი „მეფე ლირმა“ მა-
შინვე მიიყრა დართო საზოგადოების ყურადღება. ყველა
მოხიზმაძერე იყო ამ თარგმანით. თარგმანზე ისინი მუშა-
დნენ პეტერბურგში. სადაც იმ დროს მაჩაბელი სწავლობდა,
ხოლო ილია ჭავჭავაძე ერთი წლით იყო ჩასული ბანკის საქ-
მეებზე. ილია თარგმანის შესახებ პეტერბურგიდან სწერდა
თავის მეუღლეს:

„... ვერ წარმოიდგენ, რა რიგად კარგად ვაღმოვიდა
ქართულს ენაზე... არც ერთი რუსული თარგმანი ქართულს
არ შეედარებ... აქაური ყმაველია ცოცხა მგა თარგმანისა-
თვის გაგებებულა და აღტაცებაში მოხვლი“.

ჯერ სწავლით, ხოლო შემდეგ საზოგადოებრივი საქმე-
ებით დატვირთულმა მაჩაბელმა დიდიანს ვეღარ მოახერხა
განეგრძო ეს ჩინებული დაწეებული საქმე—შექსპირის უკვ-
დად ნაწარმოებთა თარგმნა. პირველი ტრაგედიის თარგმნი-

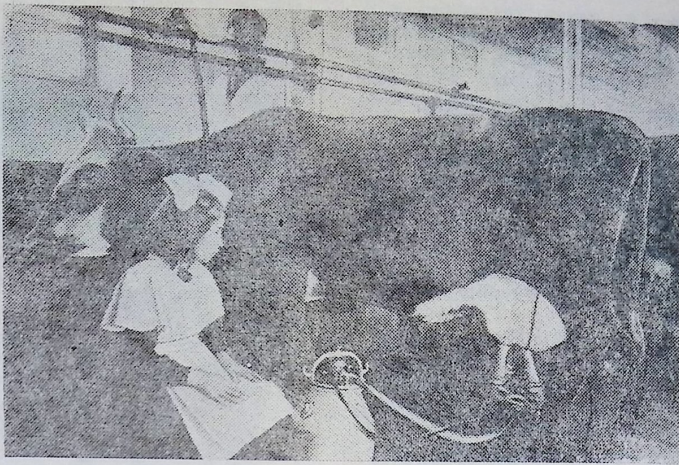
დან მხოლოდ 12—13 წლის შემდეგ შესძლო მან გაგრძელებ-
დინა თავისი საყვარელი ლიტერატურული მუშაობა. 1886
წელს მან თარგმნა შექსპირის მეორე გენიალური ტრაგედია
„ჰამლეტი“. თარგმანი კიდევ უფრო დიდი მხატვრული სიძ-
ლიერისა იყო. მაჩაბლის თარგმანებს აღტაცებაში მოწყადა
ხალხს, რადგანაც მაჩაბელი ენის საკითხში ილია ჭავჭავაძის
პოზიციაც იდგა და სალიტერატურო ენაშიაც ხალხური საწ-
ისებელებად გამოდიოდა.

მაჩაბლის თარგმანების უდიდესი ღირსება, ვარდა ორი-
გინალოთა სიასლოვისა, არის ენის ლექსიკური სიმდიდრე,
აზრის სინათლე, დინამიზირება და დიალოგის ის საოცარი
ლადი მდინარება, რაც სცენიური ნაწარმოებისათვის პირველ-
ნაბისოვანი საკითხია. ამიტომაც იყო, რომ მაჩაბლის თარ-
გმანების გამოჩენისთანავე ქართველი სცენიური სულ განიფე-
ნა შექსპირის ძველი თარგმანები, რომლებიც დამძიმებული,
აჩრქველი ენით იყო შესრულებული და მსახიობებს წარმოუქმა
უძემოძებოლო, ხოლო მაყურებლებს მოსვენა.

ივანე მაჩაბლის რომი ლიტერატურის ისტორიაში მარ-
ტო თარგმანით კი არ განისაზღვრება, იგი ამასთან გვევ-
ლინება ახალი ქართული სალიტერატურო ენის ერთ-ერთი
ფუძემდებლადაც.

„ჰამლეტი“ მალე მოჰყვა „ოტელო“, „შაქეტი“, „რი-
ჩარდ მესამე“, „ოთელიუს კეისარი“... სულ რვა ტრაგედიის
თარგმნა მოასწრო ივანე მაჩაბელმა. ჯერ კიდევ სრულიად
ახალგაზრდა, შემოქმედებითი მუშაობის გაფურცქვის პერი-
ოდში დაიღუპა იგი. 1898 წლის 26 ივნისს ვეღარ დაგვიდა
და უგზოუგვლოდ დაიკარგა.

3. გიორგობიანი

გეგანიზებული ფარგაში

პირუტყვის საკვებით დატვირთული ავტომანქანა თუხთუხით შევიდა ფერმის ეზოში, წრე მოხაზა და გაღებული კარის წინ გაჩერდა. მწყემსები და მწველავები გარეთ გამოიკვიდნენ. ზოგს უკვე მოემარჯვებინა ფიწალი და ნიჩაბი.

მძლოლმა კახინის კარი გამოაღო, გაეას ხელი ჩაავლი და დაბლა ჩამოსვა.

— აი, შეილო, ესეც ჩვენი კოლმეურნეობის ფერმა. ვიდრე ავტომანქანას დასცლიან, წაყიდეთ, დავათვალიეროთ!

გაეას ნატვრად გადაქცეოდა ფერმის ნახვა. რამდენჯერ სთხოვა მამას ფერმისაკენ ჩამაქროლიყო. ის ყოველთვის გადაუდებელ საქმეებს იმიზეზებდა. კლასში ამხანაგებიც მოსიყვებნას არ აძლევდნენ, მამაშენი კოლმეურნეობის ავტომანქანაზე მუშაობს, ყოველდღე პირუტყვის საკვებს ეზიდება, შენ კი ერთხელაც ვერ მოახერხე ფერმის დათვალიერებაო...

დღეს ნატვრა აუხდა. ამქარებთ შევიდა პირუტყვის სადგომში. რძის სუნით გატენილი ჰაერი ეცა. ბაგების წინ ჩამწყრივებული იდგნენ გასუთვათეული, გაკრიალებული მოწითალო ძროხები.

ფერმას თავიდან ბოლომდე გასდევდა ვიწრო ლიანდაგი. ის იყო გაეას მამისათვის უნდა ეკითხა ამ ლიანდაგის დანიშნულება, რომ მოულოდნელად მასზე ნაკელითა და საკვების ნარჩენებით დატვირთული მომცრო ევაგონები გამოსრიალდა. ვაგონებს უკან პატარა, შავფერშიანი გოგონა მოსდევდა. გაეას გაოცებისაგან თვალები გაუფართოვდა.

— ეე, შეილო, მურვათა აზრამ-ყშია, — თითქოს ნაფიქრის მიუხედავად, უთხრა მამამ, — მაგისი დედა განთქმული მწველავია, გოგონა ხშირად ეხმარება მას. თვითონაც კარგად წველის. ვაჟა ვაგონებთან მივიდა.

— მოგვმხარო!

გოგონამ მაყვალვით ჩაშაფიებული მსხვილი თვალები შეავლო ყელსახევიან, სუსთად ჩაცმულ ბიჭს. მხრები აიჩემა, რაც გააკვირვებდა და თანხმობის გამოხატვდა.

— მწველავი ხარ? — შეკითხა ვაგონტის უკან მის მხარდახარ მიხაველ მურვათას.

- არა, მოსწავლე.
- შეგი, აქ რას აკეთებ?
- თავისუფალ დროს დედას ვეხმარები.
- კარგია ფერმაში მუშაობა?
- მე ძალიან მიყვარს, სხვების არ ვიცი...

ვაგონეტი შენიობის ბოლოს გაღებული კარიდან გარეთ გასრიალდა. აქედან კარგად მოჩანდა ჯერ კიდევ ხარაზობშეიშონელი ღიღუბის ახალი ხიდი. მტკერის მეორე მხარეს კაგოლ-მაულის ფაბრიკის კვამლსადენი ხრჩოლავდა.

— გინდა ვაგონტის დაცლა გასწავლო? — მოულოდნელად შეკითხა გოგონა და პასუხისათვის არც დაუცლია, ქვევლან ლითონის მანქვი გამოაძრო. ვაგონეტი ხმაურით აყირავდა, ნაკელი დაზავდა.

— მისვდი?

ვაჟამ თავი დაუქნია.

* * *

ეს მოხდა შემოდგომით... მურვათა სკოლიდან დაბრუნდა მწველავებისამებრ ჯერ ფერმისკენ გაიქცა, დედა ხომ ყოველთვის იქ იყო! ყველგან მიიზინა, ფერმაშიც იყო, დედა არსად ჩანდა. «ალბათ, სახლში იქნება», — გაიფიქრა გოგონამ და შენიშვნა გაიქცა.

მწველავებისა და მწყემსების რამდენიმე ოჯახი ფერმის ეზოში ცხოვრობდა. ესენი საქართველოში დიდი ხნის წინათ ჩამოსახლებული აზერბაიჯანელები იყვნენ. დიდძელმა კოლმეურნეებმა მათ მეგობრობის ხელი გაუწოდეს, ხოლო კოლმეურნეობაში ბინები აუშენა ფერმის ეზოში. აქ დაიბადა მურვათაც.

... დედა ლოგინში იწვა. სიცხისაგან ლოყები ასწითლებოდა. შუბლზე თვლი ჰქონდა დაყრილი. ექიმნი დარბევას აძლევდნენ.

— ადგომ ან შეიძლება, ავადმყოფობა გაგირთულდება. წამლები დალოე და ორ დღეში მოპოვობინდება.

— ექიმო, ძროხებს ვილა მომიწვევს!... — ნაღლიანად ამბობდა ასლან-ყში, — ამხანაგებს ჩამოფრები...

— დარდი ნუ გაქვს, უშენოდაც მოუვლიან...

ასლან-ყზი სახელგანთქმული მწველავი და ბირუტყვის საუკეთესო მომღვლები. მურვათა ამით ამაყობს კიდეც ამხანაგებში. გოგონა ხშირად დედასთანაა ფერმაში. იცის, როგორ ფაქიზად უფლის ძროხებს დედა. თავის დროზე ასუფთავებს, საკვებს და წყალს არ აკლებს, წველის გრაფიკის მიხედვით. ბირუტყვი უჭი და ნოყიერი რძით უნაზღაურებს შრომას. მურვათამ ისიც იცის, რომ დედა სოციალისტურ შეფიქრებულა ჩაბმული მწველავებთან.

— ვი, რომ დამარცხდეს! — გაიფიქრა მან. გოგონას გული შეეკუმშა, დედასთან ახლოს ჩამოჯდა, სიციხან მკერდში ჩაიხუტა. გართე შემოდგომის ქარი ქროდა. შეყვითლებული ფოთლები ჰაერში ირეოდნენ.

ზარის ხმა გაისმა... წველა იწყებოდა. მურვათა ფანჯრიდან ხედავდა, როგორ გარბოდნენ თეთრხალათიანი ქალები. მურვათამ ირინად გადახედა ჩაძინებულ დედას, კარი ფრთხილად გააღო და ფერმისაკენ გაიქცა.

ფერმაში შესვლისთანავე გოგონამ დედის თეთრი ხალათი გადაიკცა, კალთები აიკეცა და საწველი აპარატი ქლოშინით მიიტანა ძროხებთან.

ჩაცუცქდა, ძუძუსთავეზე მოარგო... სინარულისგან თვალები უცემივებდა.

ფიქრში გართულმა ვერ გაიგო, თავს როგორ წამოადგენ მწველავები. მათ თვინათი საქმე მოეთავეზათ და ახლა ასლან-ყზის მისაშველელად წამოსულყვენენ.

— ყოჩად, მურვათ! — სინარულით შესძახა მწველავმა ტასომ და გოგონა შევიღიეთ მიიხუტა გულთან.

ტასო ასლან-ყზის ეუიბრებოდა. ამ დღით სიციხანი ასლან-ყზი ძალით გაისტუმრა სახლში, მე მოწვეული შენს ძროხებს, ნუ გეშინია, არ ჩამოგარჩენი — უთხრა მან და აი, კიდეც მოვიდა დასახმარებლად, მაგრამ მურვითამ დაასწრო. ... ამ დღიდან მურვათა ფერმის მკვიდრი გახდა.

სკოლის ეზოში შეკრებილი ბავშვები გულდასმით უსმენდნენ ვაჟა ხოსიტაშვილს... ყველამ სურვილი გამოთქვა ექსკურსია მოეწყოთ ფერმაში, თანაც შეუთბა ეკისრათ.

ბავშვებმა ვერც კი შენიშნეს, როგორ მიუახლოვდა მათ სასწავლო ნაწილის გამბე.

— რაკი ასე გსურთ, ხვალ წაივლით ფერმაში, — თქვა მან.

ბავშვები სინარულით ახმაურდნენ.

მეორე დღეს დიდმის კოლმურწიანობის მექანიხებულ ფერმას თანასოფელი მოსწავლეები ეწვივნენ... ზოოტექნიკოსი მარიკა ჯავახიშვილი ბავშვებს წინ გაუძღვა.

ერთ ადგილას გაჩერდნენ. მანქანა ხმაურით მუშაობდა. სახეაწითლებული ახალგაზრდა კობტონის მთელ ფილებს ყრიდა ხეიმირაში. აქ ის იღწეებოდა, იმტეროდა და დაუჭვილი ჩამოდიოდა. გვერდით სხვა მანქანა გუგუნებდა. მწყემსენს ტომრებით მოჭქონდით საკვები ჭარხალი. მანქანა თვალის დახამამებში იტაკებდა დასერილ ჭარხალს, ატრიალებდა, საგულდაგულოდ რეცხდა და წერილად ჭრიდა.

სურათზე: (მარცხნიდან) სოლო გილაური, მურვათა აბრამ-ყზი და ნოდარ ხელაშვილი ხბოსთან, რომელიც დაბადებისას 47 კილოგრამს იწონიდა.

სურათზე: დიდმის საშუალო სკოლის მოსწავლეები ჩალის საჭრელ მანქანასთან.

— ეს კობტონის წისქვილი უნივერსალია, ეს კი ძირხვევების საპრელი მანქანა, — თქვა ზოოტექნიკოსმა, — პირუტყვი ზედმეტად რომ არ გადავტვირთოთ საკვების ღებვით, მას წინასწარ ეუმზადებთ. გვაქვს სხვა სახის მანქანებიც. აი, მაგალითად, წელან გარეთ სომ ნახევ ჩალის საპრელი? ის ჩალას წვრილად ქრის, შემდეგ ორთქლი ვატარებთ და ისე ვაძლევთ პირუტყვს.

— სილოსი როგორღა მზადდება? — იკითხა ვაჟამ.

— სილოსი საუკეთესო წვნიანი საკვებია პირუტყვისათვის. სიმინდის, სორგის ან სხვა მწვანე მასის ზაფხულში და შემოდგომით სილოსსაპრელი მანქანით გვუწავთ და სასილოსე კოჟუურებში ან ორმოში ვინახავთ. აქ ის წვეს გამყოფს. სურნელოვან საკვებს პირუტყვი გემრიელად ჭამს.

ბავშვები პირუტყვის სადგომში გავიდნენ. ირგვლივ სამაგალითო სისუფთავე სუფუდა. ძროხებს თავი ჩაერგოთ საკვებურებში და აუჩქარებლად იცხონებოდნენ. ერთმა ფერდსაქე ძროხამ ცოტა უკან დიწია, გაფიცებული ტურები შეაზო სარწყულებელს. წყალი წამოვიდა, რკინის ფინჯანი გაიფოს. როცა წყურვილი მოიკლა, ისევ საკებურს მიუბრუნდა. ფინჯანში წყალი აღარ იდგა.

— ავტომატური სარწყულებელია, — მცოდნე კაცის იერიით უხსნიდა ვაჟა ამხანაგებს.

ბავშვები გატაცებით ავღალიერებდნენ. წყლის მიღები უერთდებოდა ავტომატურ სარწყულეზებს, რომლებიც ყველა ძროხასთან იდგა.

ლურჯბალათიან მომვლელ ქალს რაღაც მოწყობილობა მოჰქონდა. იგი ერთ დასვრილ ძროხასთან შეჩერდა. დენი ჩართო. მტერისაწოვმა მექანიზმმა თვალის დანახვამებაში გაასუფთავა პირუტყვი.

— ჩვენთან პირუტყვის გასუფთავებაც მექანიზმებულია, — განმარტა ზოოტექნიკოსმა.

ყველას ყურადღება მიიპყრო განცალკევებით დაბულმა ბულამ, რომელიც ჩაისხილიანებულ მსხვილ თვალებს უცნაურად

აბრაილებდა. გროლითურ ტანს მედიდურად არსებდა. ბავშვებს უთხრეს, რომ ფერმაში მას ზვერი შთამომავალი ჰქვამს. გამსაკუთრებით უვლიან, თურმე კვერცხსაც კი აჭებენ.

ზარის სმაზე ფერმა ახმაურდა. იწყებოდა წველა. თურმისა ლაიანი ქალები ძროხებთან ჩაცუცქდნენ, ჯიქნებზე შექანიერის საწველები მთარგეს. მალ-მალე იცხებოდა ქურტელი, ობოლრქეს წონიდან, ცხიმიანობას ამოწმებდნენ, შემდეგ მოზრდელ ქურტელში ათავსებდნენ და პირდაპირ ქარხანაში გაზავდნენ. ფერმაში რძის თავისებური სუნი დატრიალდა.

— ავერ მურვათა! — უცბად წამოიძახა ვაჟამ.

გოგონა დღესთან ერთად იდგა რძით გავსებულ ქურტელთან. ის გაღიმებული შესცქეროდა თანაკლასელებს.

ნახულით აღფრთოვანებული ბავშვები გამოური გავიდნენ ფერმის ეზოში. მათთან ერთად მურვათაც გამოვიდა. უცბად ის სადღაც გაჰქრა. ძებნა დაუწყეს.

— ავერ ისიც! — წამოიძახა ანეკო სმალაცემ.

მწყემს დარჩო ფირანიშვილს ლამაზი ბოროლა მოყავა. მურვათს მისთვის კისერზე შემოეჭლო ხელები,

— რამდენი ხნისა იქნება? — შორიდანვე იკითხა მან.

— სამი თვის... ხუთი თვის... ოთხი თვის, — წამოიძახეს ბავშვებმა.

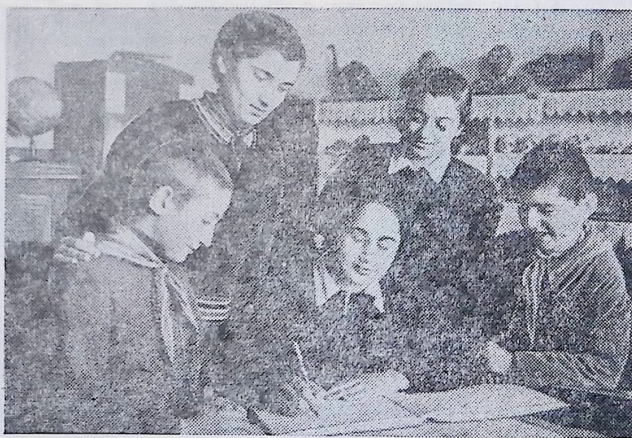
— მხოლოდ ორი კვირისაა. რომ დიხობდა, ორმოცდაშვიდი კილო იყო! — გაღიხარხარა გოგონამ და ტაში შემოჰკრა. ბავშვები გაოცდნენ.

— რუსეთის ცნობილ ფერმებში, — თქვა მწყემსმა, — უფრო დიდი, სამოცი — სამოცდაათკილოიანი ხზობიცი იხადება. ეს ძროხის კარგი მოვლის შედეგია. მურვათს დედა, ასლან-ყი ამ ბოროლან დედის ყურადღებას როდი აკლებდა...

რამდენიმე წუთის შემდეგ ექსკურსიით კმაყოფილი ბავშვები მხიარული ყვირით ტოვებდნენ მექანიზმულ ფერმას.

**ბიორკი ოძრუაშვილი,
გიორკი ხეჩუაშვილი.**

ფოტო გ. ვახტანგაძისა

სურათზე: დიდის საშ. სკოლის პიონერ-მოსწავლეები ექსკურსიიდან დაბრუნების შემდეგ თავიანთ შთაბეჭდილებებს წერენ შთაბეჭდილებათა წიგნში.

ქათამი და იხვი

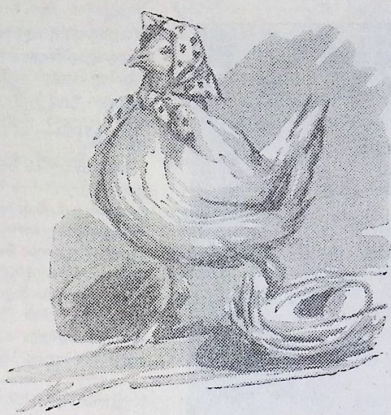
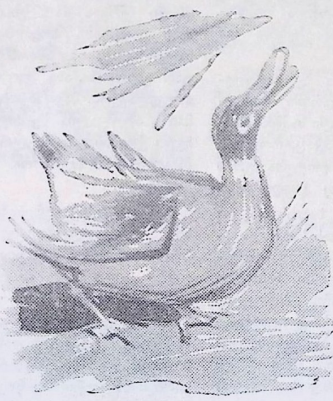
(იზავარაკი)

კვერცხი დადო დედამა და მოჰყვა კაკანს, მოჰყვა კვეხნას, თითქოს კვერცხი იმის გარდა არ დაედოს ქათამს ქვეყნად.

მოჰყვა კვეხნას, მოჰყვა კაკანს: კა-კა, კა-კა, კა-კა, კა-კა!..
კვერცხი დავდე, კვერცხი, კვერცხი! გაიფრინეთ ყველამ კარგად!..

გადმოფრინდა საბუდრიდან, ხან აქ მოვა, ხან იქ წავა და თავისი კა-კა, კა-კა — არ იქნა, არ გაათავა!

იხვმა უთხრა: «იხვ, იხვ, იხვ, იხვ!.. რას კაკანებ, რას გაჰყვირი?! ერთი კვერცხი დაგიდგია, აქ რა არის გასაკვირი?»

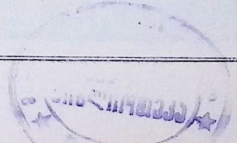
კვერცხი დადე? მერე რაა? მოგიხდია შენი ვალი; რის მაქნისი არის, აბა, თუ არ დადებს კვერცხს დედალი?!

ჩვენ ბუნებამ — ყოველ სულდემულს საქმე მოგვცა შესაფერი; კვერცხს მეცა ვღებ, ბატიც, მტრედიც, ინდაური და სხვაც ბევრი,

მაგრამ ჩვენგან ვის სმენია ამის გამო თავის ქება? ვალს იხდი და სხვებს აწუხებ, ლუკმა როგორ შეგერგება?!

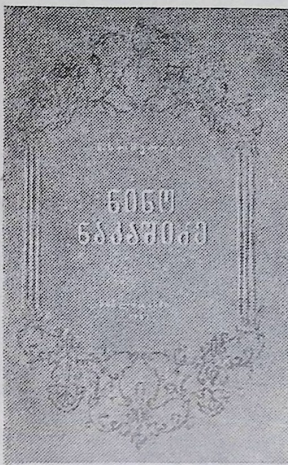
მოუსმინა იხვს ქათამმა, მაგრამ ვერა შეისმინა, კვერცხს დადებს და სულ კაკანებს, სულ იკვების, როგორც წინათ.

ქათმის ადათს რას დავეძებ, იტრაბახოს, კვერცხს რომ დადებს; ზოგი ჩვენში ამ ქათამს ჰკავს და მე სწორედ ეს მადარდებს.

ნიჰენი საყვარელ მწერალზე და საზოგადო მოღვაწეზე

ნინო წაკაშიძე

ტრადიციებზე აღზრდილმა, ნ. წაკაშიძემ საზოგადოებრივი მოღვაწეობის დასაწყისიდანვე ხალხის სამსახური დაისახა მიზნად. და, უკვე სამოც წელზე მეტია, მისთვის ჩვეული ენერჯითა და ხალხისი მუშაობა.

XIX საუკუნის ბოლო წლებიდან ვიდრე დიდი ოქტომბრის სოციალიტურ რევოლუციამდე ნ. წაკაშიძე, მიუხედავად მუშაობის მძიმე პირობებისა, მთელ თავის ენერჯიას უკეთესი მოამბელისათვის ბოძოვლას ახმარდა. 1905 წლის რევოლუციის პერიოდში იგი ნაყოფიერ, საზოგადოებრივ საქმიანობას ეწევა თვითმპყრობეობის წინააღმდეგ ანშედრებული ხალხის დასახმარებლად; მომდევნო წლებში ასევე აქტიურად მონაწილეობს სხვადასხვა საქველმოსქმნელ საზოგადოებებში; აარსებს მუშათა ბავშვებისათვის საკერაო სკოლას; მისი უშუალო მონაწილეობით თბილისში იხსნება პირველი ქართული საბავშვო ბაღი; ნ. წაკაშიძე მონაწილეობს ქართველთა შორის წერ-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების საქმიანობაში ხელმძღვანელობს „კავკასიელ ქალთა საზოგადოებას“ და სხვ. მაგრამ ყველაზე მნიშვნელოვანი მაინც არის მისი მოღვაწეობა პირველი ქართული საბავშვო უფრინაო „წაკადულში“, რომელმაც თავის დროზე დიდი როლი შეასრულა მოხარული თათბის გათვითწინაგებებისა და აღზრდის საქმეში.

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ უარით სარბიელად გადაიშალა კულტურული საქმიანობისათვის და ნ. წაკაშიძის ნიჭიც, როგორც მწერლისა და საბავშვო ლიტერატურის მოწოდისა, ახალი ძალით გააფორმდა. ნინო არაჩვეულებრივი ხალხისთა და ენერჯითი შეუდგა მუშაობას. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველი დღეებიდანვე იგი ხელმძღვანელობს საბავშვო წიგნების გამოცემის საქმეს. პირველად განახორციელა მან დიდი ხნის ოცნება, — მიეწოდებოდა საყვარელი ბავშვებისათვის ფერადნახატებიანი წიგნი. 1925 წელს დაარსდა საბავშვო უფრინაო „წითელი სხივი“, რომელსაც „პიონერი“ 1926 წლიდან ეწოდა, ნინო წაკაშიძე ამ უფრინალის უახლოესი თანამშრომელი და ერთ-ერთი მოამბე გახდა.

ნინოს ამაგი დააფასა ხალხმა. 1946 წელს დიდი ზემოთ აღინიშნა მისი დაბადების სამოცდათუთმეტე წლისთავი, 1952 წლის იანვარში კი დაბადების 80 წლისთავი.

მცოვან მწერალს დღესაც ახალგაზრდული ენერჯია და ხალხისი შერა. იგონებს რა თავისი ცხოვრების გრძელს და ნათელ გახს, იგი ამბობს: „დრომ სწრაფად გაირბინა, ასე მეოწია, გუშინ იყო ეს ყველაფერი. მაგრამ სიბერისათვის ჯერ მაინც არ მცალია. მე მიყვარს ბავშვები, ჩვენი ქვეყნის გაზაფხულის ყვავილები და მათთვის ხმ ბგერის რაიმე ჯერ კიდევ არ მითქვამს“.

ნ. წაკაშიძის ცხოვრება სამშობლო ქვეყნის კეთილდღეობისათვის უწყვეტად მუშაობის ნათელი მაგალითია. „საბოტაჟში“ კარგი საქმე გააკეთა იმით, რომ გამოცდა ნ. ხომერკის წიგნი „ნინო წაკაშიძე“. აქ დაწვრილებითაა მიმოიხილული მსოფლიო მწერალი ქალის ცხოვრება, შემოქმედება და მრავალმხრივი საზოგადოებრივი მოღვაწეობა. წიგნი დაწერილია ბავშვებისათვის გასაგებში, სურათოვანი ენით და ხალხისთი იკითხება. ნორჩიკითხველი ინტერესით გაეცნობა ამ წიგნს.

შოთა სულაბაძისიძე

ნორჩი მკითხველები კარგად იცნობენ საყვარელ მწერალს ნინო წაკაშიძეს. თავისი ხანგრძლივი ცხოვრების მანძილზე ნ. წაკაშიძე უანეროდ ემსახურება ხალხს. განსაკუთრებული ამაგი დასდო მან მოხარულ თათბას, რომლის წამდგელი მგობარი და მოქირანახულე გახდა.

თავისი შემოქმედებით ნ. წაკაშიძემ ბევრი სიხარული განაცდივინა ბავშვებს. საქართველოში ალბათ არ მოიხებნება ახალგაზრდა, რომელსაც წაითხული არ ქონდეს ნინო წაკაშიძის „ორი დედოფალი“, „პასუხად პატარა მებრეს“, „ჩვენ დავიკარგეთ“, „ჩიკოკოა“, „უღელ და თეთ“, „კურდღლის კუდი“, „ცეროდენა“, და სხვ. ბავშვებისადმი სიყვარულით და სინტერესოდ დაწერილი მრავალი მოთხრობა თუ ზღაპარი ნ. წაკაშიძისა ადვილად პოულობს ადვილს ნორჩ მკითხველთა გულში და უნერგავს მათ სპეტაკ გრძობებს, მაღალ მოთაღს, შთაბრძნებს სამშობლოს სიყვარულსა და ერთგულებას.

მაგრამ ნ. წაკაშიძე მხოლოდ თავისი მხატვრული შემოქმედებით კი არაა საყვარელი. მას ჩვენი ხალხი პატივს სცემს, აგრძობს, როგორც საზოგადოებრივი მოღვაწის, რომელმაც პირნათლად შეასრულა თავისი ვალი ხალხის წინაშე. მოწინავე რუსული და ქართული მწერლობის

მთავრობის განცხადება

საქართველოს საზღვრო დაცვის განხორციელების შესახებ

ყველაზე რთული იქნა, რომ საფრანგეთის დელეგაციის ქვეშ არსებობს მთელი მიწისქვეშა ქალაქი, რომლის ტექნიკის საერთო სიგრძე 300 კილომეტრს აღემატება. მიწისქვეშა პარიზის „ქუჩების“ ნაწილი გამოკვლეულია და აღნიშნულია რუკაზე, მაგრამ ბევრი მისი კუთხისათვის საშუალო საუკუნეებიდან დღემდე ჯერ არავის მიუღწევია.

მიწისქვეშა ქალაქი წარმოიშვა საუკუნეებით, მიწისზედა პარიზის მშენებლობასთან ერთად 20—30 მეტრის სიღრმეზე აქ ქვისსამტრეკები იყო. იქიდან ამოღებული ქვით არის აშენებული პარიზის თითქმის ყველა შენობა. პარიზის მრავალ მიწისზედა კავრტალს შეესაბამება მიწისქვეშა კავრტალი.

დროთა განმავლობაში უძველესი ქვის-

სამტრეკებს სხვადასხვა მიზნებისათვის იყენებდნენ. დღევანდელ-რომართის მიწისქვეშა დარბაზებში ჩააზრდეს ლოკიდირებულ სასაფლაოებიდან ნახევრადგასრული ჩონჩხები. ვალ დე გრასის ქვეშ სათაქსიბო გამოყენებული აქნა საწყობებად და ღვინის სარდაფებად. მიწისქვეშა პოლუბოდნენ თავშესაფარს უზინაონი, იმაღლებოდნენ მცხოვრებნი ოპიანობის დროს.

კატაკომბებში გამოყენებულია სიჩუმე. უძველესი ნახლებავებს აქა-იქ ჯერ კიდევ შეყენებული აქვს ნახევრად დამაალი ძეღეი. ხან აქ, ხან იქ გვხვდებოდა კლდოვანი გრუნტები ამოწმული ვიწრო კიბე, ქვის სკამი, მცირე ღრმული, რომელიც გულდასმითაა ამოშენებული ქვეში, სადაც წვეთწვეთებით მოქონავს წყალი მიწისქვე-

შა წყაროებიდან. ზოგ ადგილას კვლავზე შერჩენილია მიწისქვეშა ქუჩებისა და მოედნების სახელწოდებანი.

შუემწინველი ბზარებიდან ქონავს წყალი. წყალი ქვეთავს გრუნტს და იწვევს თაღების დაქცევას მიტოვებულ ტალახებში. გრუნტის დაწვევა ზოგჯერ იწვევს მიწისზედა შენობების დანგრევას და ქუჩების ჩაქარებას.

მაკალითად, გასული საუკუნის დასასრულს და მიმდინარე საუკუნის დამდეგს მოხდა გრუნტების ღრმა ჩაქარდნა ნანეტრსა და ბანილდში. ჩანგრევას თან ახლდა აღმავანთა მსხვერპლიც, სახლების დანგრევებაც, რაც ჩვენს დროშიც ხდება, განსაკუთრებით საგრძნობია პარიზულთათვის, რომლებიც მწვევად საბინაო კრჩის განიცდიან.

კ ა ლ მ ე დ ა რ ი

უცვლელ შორეულ წარსულში ადამიანთა საზოგადოებაში თავი იჩინა დროის აღრიცხვის აუცილებლობამ. უზირველესყოფილსა შეამჩნიეს, რომ ერთი გაზაფხულიდან მეორე გაზაფხულამდე (ან შემოდგომიდან შემოდგომამდე და ა. შ.) ციური სხეულები ცაზე ისევ ძველ მდგომარეობას უზრუნდებოდნენ და ამას სჭირდებოდა 365 დღე. ეს იყო წლის ხანგრძლივობა ყველაზე ძველ, ეგვიპტურ კალენდარში.

უფრო გვიან გამოირკვა, რომ წელიწადში 365 დღე, 5 საათი, 48 წუთი და 46 წამია. ეს განსხვავება (5 საათი, 48 წუთი და 46 წამი) ომს წელიწადში ერთ დღეს შეადგენს. რომის იმპერატორმა იულიუს კეისარმა ეს შესწორება შეიტანა კალენდარში და ჩ. ე. 46 წელს დააწესა, რომ ყოველ მეოთხე წელიწადს (ნაკიან წე-

ლიწადს) ერთი ზედმეტი დღე ჰქონოდა — 29 თებერვალი.

მაგრამ ეს სიზუსტე საქმარისი არ აღმოჩნდა, რადგან 5 საათი 48 წუთი და 46 წამი ოთხი წლის განმავლობაში შეადგენს, არა ზუსტად ერთ დღე-ღამეს (24 საათს), არამედ 23 საათს 15 წუთსა და 4 წამს. ე. ი. ერთ დღეზეაღეს აკლია 44 წუთი და 56 წამი. ამ განსხვავებამ იულიუს კეისრის დროიდან 1582 წლამდე (ეგვიპტოში) ახალი სტილის შემოღებამდე) 13 დღე შეადგინა და სწორედ ამიტომია, რომ ძველი სტილი ახალს ჩამორჩება 13 დღით.

ახალი სტილის შემოღებამ გასწორდა დღეების აღრიცხვაში არსებული ჩამორჩენა, მაგრამ ეს განსხვავება ხელახლა რომან დიპლომატიის, 1582 წელს შეთანხმდნენ, რომ ყოველ 100 წელიწადში 25 ნა-

კიანი წლის ნაცვლად 24 ყოფილიყო, ანუ უფრო ზუსტად ყოველ 400 წელიწადში 100 ნაკიანი წლის ნაცვლად 97. პრაქტიკაში ეს იმით არის მიღწეული, რომ იმ საუკუნის უკანასკნელ წელი, რომლის საუკუნის მაჩვენებელი 4-ზე არ იყოფა უბრალო წელად ჩითვლება. მაგალითად XVII-ს ბოლო წელი (1700 წ.) უბრალო წელი იყო, ასევე უბრალო წელი იყო 1800 და 1900 წელიც. სამაგიეროდ 1600 წელი ნაკიანი იყო და 2000 წელიც ასეთივე იქნება.

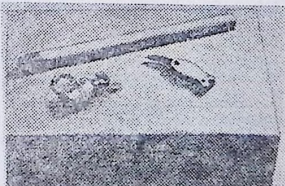
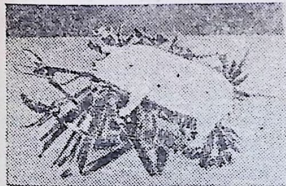
მეფის რუსეთში რელიგიური მოსაზრებებით ახალი სტილი არ შემოვიდა. ჩვენში ახალი სტილი შემოიღეს მხოლოდ ოქტომბრის დიდი სოციალისტური რევოლუციის შემდეგ 1918 წლის 14 თებერვალს.

ს ა ს ლ ო მ ე ნ ო ო ს ტ ა ტ მ ი

ბავლოველი ოსტატები (ბავლოვო-ოკა-ზე) ძველთაგან სახელგანთქმული არიან თავიანთი ხელოვნებით.

ბევრი იშვიათი რამ გაუტოვებია მათ მარჯვე ხელგის. აი, მაგალითად „დანა-გოში“, რომელიც არტელ წითელი ოქტომბრის“ წვერმა ოსტატმა ა. ანანევა დაამზადა. ამ უნიკალურ დანას ასი დამატებითი საკანი აქვს, მათ შორის ყვავილის ასატრელი, ქირურგიული დანა, ქსამართეხელი, ნემსი, ბეჭედი და სხვ.

ფაქიზი ნამუშევრის კარგი ნიმუშია აგრეთვე ოსტატ კ. კულაგინის მიერ დამზადებული ლითონის კლიტე წონით 0,71

ქ ა დ რ ა კ ი

თ. გიორგაძის რედაქციით.

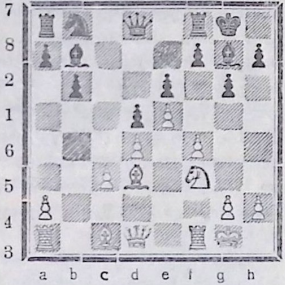
ჩემი რკვენი

დიდი ხანი არ არის, რაც ჭადრაკს ვთამაშობ, შორის გავხდი საქართველოს ჩემპიონი ქალთა შორის, საქართველოს გუნდის წევრად ვმონაწილეობდი საბჭოთა კავშირის გუნდურ პარტიკულაში. აქ შევხვდი საქვეყნოდ ცნობილ მოჭადრაკეებს. ყველასთან საინტერესო პარტიები შეიშალა. განსაკუთრებით დამამახსოვრდა პარტია ლენინგრადის ჩემპიონ ბიგლოვასთან. დებიუტი კარგად ვითამაშე და მაღელ მოსახებში მდგომარეობაში მივიღე, მაგრამ გამოუცდელი ვიყავი ავტომატად, გამარჯვების სიხარულმა ამიტომ დაუშვი უსმეო შეცდომა და დავმარცხდი. ეს წაგება გავკეთოილად გამოიხატა.

საკავშირო X V პირველობის ფინალში შევხვდი რჩეულ საბჭოთა მოჭადრაკე ქალებს. მონიწიე თამაში აგრეთვე ბიგლოვასთან. მასსოვდა მწარე დამარცხება, ამიტომ პარტიას განსაკუთრებული სერაფოზულობით მოვეყიდე და შევქევი სხელოვან ჩემპიონზე რევანშის აღება.

ქვემოთ მოჰყავს ბიგლოვასთან სარევანშო პარტიის ფინალი:

ბ ი გ ლ ო ვ ა ს

ბ ა ბ ბ ბ ბ ბ ბ

თუტრები შეტევასთვის მომზადებული არიან, ამიტომ ისინი ავთორიტეტს პაიკებთ იერიშს. 14. გ4 კ6 (აქ უკეთესი იყო 17-15. ახლა ბიგლოვა სტრატეგიულად წასაგებ მდგომარეობას ღებულობს) 15. 15 ე68 (გაცვლები მხოლოდ თეორების სასარგებლო იქნება) 16. 16 კ8 17. მ3 ღ8 18. კ68!! ხ6 (თუ 19...სგ, მაშინ 19. 17+მფ8 20. 16 ღ ღ8 21. მ68 მოგებით) 19. ღ1 კ8 20. ღ14 კ68 21. კ68 ღ14 და შავები დანებდნენ, ვინაიდან მოჭარა ღ14-16-გ7X შეუძლებელია მოიგერიონ.

მლინო ბაბაძემ,

პირველთანრიგოსანი მოჭადრაკე.

ჭ ი თ ნ ე რ ი

შ ი ნ ა ა რ ს ი

ალექსანდრე აბაშელი—უკვდავი სახელი (ლექსი) 2
 გიორგი ლეონიძე—შენ—დიდება... (ლექსი) 2
 ოლეს გონიარო—ბალატონზე (მოთხრობა, უკრაინულიდან თარგმნა) კ. ხუნდაძემ) 3
 ბოლან ჩალი—შესყვდრა (პოემა, უკრაინულიდან თარგმნა მურმან ლუბანიძემ) 8
 ნაზი კილასონია—დღეს (ლექსი) 11
 გრიგოლ ჩიქოვანი—მეორე ოჯახი (მოთხრობა, დასასრული) 12
 ლევან ასათიანი—მგზნებარე პატრიოტი და ჰუმანისტი (წერილი) 19
 როლან ჩანანაძე—ერთი ზაფხულის სურათები (პოეზია) 20
 ვ. გიორგობანი—ივანე მახაბელი (წერილი) 25
 გ. ოქროშვილი, გ. ხენუაშვილი—მეჭარიხებულ ფერმ.ში (ნარკვევი) 26
 ილია სისარულიძე—ქათამი და იხვი (იკავ-პარაკი) 28
 შოთა სულაბერიძე—წიგნი საყვარელ მწერალზე (წერილი) 30
 მოკლე დ ყველა დეერ ხე: ა) მიწისქვეშა პარნიზი, ბ) კალენდარი, გ) პავლეოვი ოსტატები 31
 ჭადრაკი 32
 გასართობი: ა) თავსატეხი ბ. ნახუცრიშვილისა, ბ) ლაბირინთი ა. ხახუნისა, გ) კროსოვარი ვ. მანჯგვიძისა გარეკ. 3
 გარეკანის პირველ გვერდზე—„ბიონერულმძღვანელთან ერთად“—ნაბატი აღ. ზანქელაძისა.
 გარეკანის მეორე გვერდზე—ფრაგმენტი დ. გაბიტაშვილის [სურათისა „სახლი გორში“.
 გარეკანის მესამე გვერდზე—დ. გაბიტაშვილის ნაბატი—„ცლინა წყურვილი“—ფერადი ფოტო რ. რაზმაძისა.
 ყურნალი დასურათებულია მხატვრების: აღ. ზანქელაძის, კ. მახარაძის, გ. ფოცხიშვილის, ზ. ლევაშას, გ. თოთბაძის, დ. ხანტაშვილის და ვლ. ჯავახიძის მიერ.

რედაქტორი რევაზ მარგაიანი. სარედაქციო კოლეგია: რ. რელიანძე, გ. ვარლამაძე, რ. თაბუკაშვილი, ბ. შელია, ვ. ტელოძე, მ. ლუბანიძე (პ/მე. მდივანი), მარიჯანი, გ. ფოცხიშვილი (სამხატვრო რედაქტორი), ვ. ქარელიშვილი, გ. შატერაშვილი.

რედაქციაში შემოსული მასალა უნდა ატვირთვას არ უბრუნდეს.

„ПИОНЕРИ“ Ежемесячный детский журнал Центрального Комитета ЛКСМ Грузии. Март, № 3, 1954. Тбилиси, Ленина, 14. რედაქციის მისამართი: თბილისი, ლენინის 14. 1 სართული, ტელ. 3-81-85.

№ 02508 ტირაჟი 15.000 გამოცემა, შეჯ. № 47 სტამბის შეჯ. № 241. პოლიგრაფიული კომბინატი „ქომუნისტი“.

გ ე ს ა რ თ ო ბ ი

თ ა ვ ს ა ტ მ ხ ი

დავით გურამიშვილის სურათის ირგვლივ მოთავსებულია მისი ერთ-ერთი ცნობილი აფორიზმი. გადაადგილეთ უჯრები, ისე, რომ იგი წაითხოთო.

ქ რ ო ს ვ ო რ დ ი

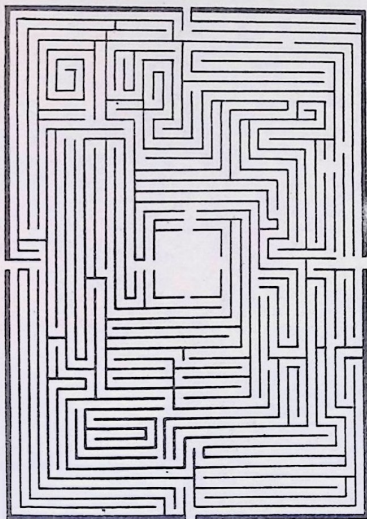
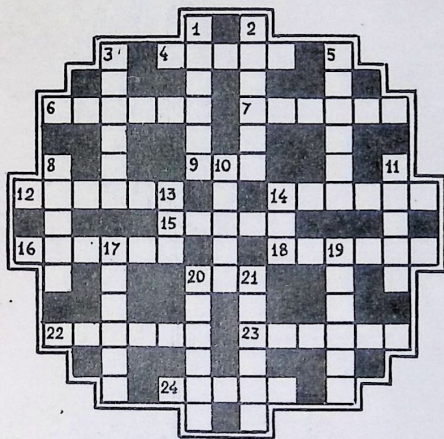
მ ი მ ტ ი კ ა ლ უ რ ა დ

1. ფრანგი მხატვარი, მშვიდობისათვის მებრძოლი, 2. ი. ჯაჭავაძის მიერ დაარსებული გაზეთი, 3. სამხედრო ძალების საზეიმო დათვალიერება, 5. საცხენოსნო სპორტის სახე, 8. პლანეტა, 10. ცნობილი ქართული ოპერა, 11. შექსპირის ტრაგედია, 13. რიცხვი, 14. სუსტი ქარი, 17. საბერძნეთის ზღვა, 19. ჰომეროსის უკვდავი ნაწარმოები, 20. მინერალური წყალი, 21. ქალაქი ჩრდილოეთ აფრიკაში, ხმელთაშუა ზღვის სანაპიროზე.

ლ ა ბ ი რ ი ნ თ ი

მხატვარმა დახატა ლაბირინთი, მაგრამ დავიწყდა, რომელი შესასვლელიდან შევიდეს, რომ მოხვდეს ცენტრში. დაეხმარეთ მხატვარს იპოვოს შესაფერი და ლაბირინთის ცენტრისაკენ მიმავალი გზა.

ჰ ო რ ი მ ო ნ ტ ა ლ უ რ ა დ

4. სსრ კავშირის ერთ-ერთი რესპუბლიკის დედაქალაქი, 6. კონტინენტი, 7. სპორტული ინვენტარი, 9. ხის სახლი, 12. გიორგი წერეთლის ერთ-ერთი რომანის გმირი ქალი, 14. აქროლადი ნივთიერება, 15. თანამედროვე მოწინავე ფრანგი მწერალი, 16. განდევნილი, 18. ქალაქი საბჭოთა კავშირში, 20. საგანთა სახელწოდებების თანამიმდევრულად ჩამოთვლა წერილობით, 22. მუსიკალურ ბგერათა ჰარმონიული შეერთება, 23. ცხოველი, 24. საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთი დიდი მდინარე.

